

Jakobs brev

en bibelteologisk kommentar

av

Håkan Sunniden

Jakobsbrevet

© Håkan Sunnliden, Värnamo 2006
Inget i detta utkast får publiceras utan författarens skriftliga tillstånd.
Utgiven av Värnamo församling, Box 624, 331 26 Värnamo

Jakobsbrevet

Förord

Det har varit fantastiskt spännande att få studera Jakobsbrevet lite mer ingående än jag gjort tidigare. Brevet, eller rättare sagt Jakobs predikoutkast, har öppnat sig mer och mer för mig allteftersom studiet pågått.

Jag har tidigare betraktat Jakobsbrevet som ett svårtillgängligt brev. Det kan delvis bero på att brevet råkat i vanrykte inte minst på grund av Luthers sätt att misstänkliggöra det, men det kan delvis även beror på att det är skrivet av en rättrogen jude till den judekristna församling Jakob var föreståndare för. Den judiska infallsvinkeln och en grundläggande insikt i judisk tro är nödvändig för att brevet ska komma till sin rätt.

Det här studiet har utgjort fortsättningen på den bibelteologiska förklaring jag gjort av Matteusevangeliet. Tanken är att först lyssna till Jesu predikan och undervisning och sedan fortsätta med Jakobsbrevet för att se hur Jakob, Herrens bror förvaltade evangeliet. Petrus tjänade som föreståndare i den första kristna församlingen i drygt tio år innan han började med sina visitationsresor. Vi läser om honom för sista gången i Apg 12:17. Han har då räddats från en säker död, möter församlingen och lämnar den för att resa ”till en annan plats”, vilken är inte känt. Han återkommer visserligen till Jerusalem för ett särskilt apostlamöte år 49 i Apg 15, men då har Jakob redan tagit över ledningen i församlingen.

Jakobsbrevet är sannolikt en sammanställning av den undervisning Jakob bedrev i församlingen under mer än tjugo år. Den börjar med ett klart och tydligt evangelium, vilket för juden även innebär att den praktiseras. Något annat var otänkbart. Det är genom att leva eller göra evangelium vi förblir i evangelium. Jag tror inte denna förvaltartanke är så tydlig i något annat nytestamentligt brev. Vi förvaltar inte evangelium för att bli frälsta, utan för att vi *är* frälsta.

Jag erkänner gärna att det tog några timmar innan jag kom in i Jakobsbrevet och kanske märker den som tar del av förklaringarna också detta. Bibelförklaringarna är tillgängliga på Mp3 och på Internet, www.bibelforklaring.nu.

Men Ordet ska ni göra och inte bara höra, skriver Jakob, annars bedrar ni er själva, Jak 1:22.

Värnamo, 3 advent 2007
Håkan Sunnliden

Jakobsbrevet

Innehåll

A. Inledning

Inledning	5
Anknytningen till Matteusevangeliet	6
Vilken Jakob har skrivit brevet?	7
Jakob – Herrens broder	7
När skrevs Jakobsbrevet?	8
Att läsa Jakobsbrevet	9
Vilka perspektiv är viktiga?	10
Strukturen i Jakobsbrevet	11

B. Kommentarer

	Inledning	
1:1	Hälsningsord	13
1:2-15	Om prövningarnas sammanhang	13
	Del 1: Var Ordets görare, annars bedrar ni er själva	16
1:16-22	Han födde oss på nytt genom sanningens ord	16
1:23-27	Bli kvar i sanningens ord	17
2:1-13	... genom att tänka rätt	19
2:14-26	... genom att handla i tro	21
3:1-12	... genom att tala rätt	24
	Del 2: Var Ordets görare, annars bedrar ni er själva	28
3:13-18	Den sanna visheten	28
4:1-6	Den falska visheten	29
4:7-10	Om vårt förhållande till Gud	31
4:11-5:6	Om vårt förhållande till varandra	33
	Avslutning	
5:7-20	I väntan på Herrens ankomst	36

C. Särskild kommentar

Vishet i Jakobsbrevet	14
Gärningar i Jakobsbrevet	18
Tro i Jakobsbrevet	22
Jakob och Nya Testamentets människosyn	24
Vilka är de rika i Jakobsbrevet?	35
Hur ska vi förhålla oss till varandra?	38
Församlingens äldste	39
Jakobsbrevets texter ordnade efter Den svenska evangelieboken	43
Jakobsbrevets texter ordnade CD-ROM	43
Referenslista	44

Jakobsbrevet

A. Inledning

Är Jakobs brev ett brev? Till vem är det skrivet? Det finns inga tydliga adressater bara en allmän omskrivning i v 1. Jakob berättar ingenting om sig själv i brevet. Han hälsar inte till några och därför är det inte självklart att Jakobsbrevet är ett brev i strikt mening. Vad kan det vara om det inte är ett brev? Det kan vara

En skriftlig samling förmaningar (brevet består av 108 versar med mer än 50 uppmaningar).
En traktat som diskuterar vissa frågor (som levnadsviisdom eller förhållandet tro – gärningar).
En predikan (av Herrens broder Jakob som bearbetats, skrivits ner och skickas runt).

Exegeten Wiliam F. Brosend III hävdar att det är ett brev, men ett homiletiskt brev. Det kan ha en viss men knappast avgörande betydelse för vårt sätt att tolka Jakobsbrevet om vi bestämmer oss för det ena eller det andra. Jag följer här den norske professorn i Nya Testamentet Ernst Baasland som skrivit kommentaren *Jakobsbrevet - kommentar till Nya Testamentet*. Baasland har tagit fast på den direkta och familjära predikoton som finns i brevet, se till exempel 1:2, 19, 2:1, 5, 14 och så vidare. Jakobsbrevet är med andra ord en predikan som är avsedd att läsas upp i de församlingar som nås av brevet och därmed har vi också påstått brevet är uppbyggt som en predikan. Faktum är att brevet till stor del är uppbyggd på samma sätt som Bergspredikan. Såväl Jesus som Jakob börjar med evangelium, fortsätter med de två vägarna och slutar med uppmaningen att fatta rätt beslut.

Bergspredikan kallas ibland för Jesu Kristi lära. Den börjar med saligprisningarna, fortsätter med lag och evangelium och avslutas med berättelsen om de två byggningsmännen. Den är fylld med evangelium och lag. Den berättar för oss att det finns två vägar, något som präglar hela Bergspredikan. Jag har beskrivit detsamma genom att tala om hur den himmelska världen, Guds rike, kommer till oss genom och med Jesus Kristus. Det är denna värld som förmedlas genom förkunnelsen.

När evangelium förkunnas hotar det denna värld och driver oss till omvändelse. En kristen kämpar inte längre för att bli frälst, utan har gett upp dessa försök och i istället accepterat Jesus Kristus som Herren och Frälsaren, något nytt har kommit. Därmed är slaget om människans själ avgjord. Vi har blivit frälsta, men när det är sagt måste ytterligare något sägas; nämligen att nu ska detta liv förverkligas i denna världen. Och det är här förkunnelsen, undervisningen och själavården kommer in. Vi kan inte bara ta emot det kristna livet utan nu ska det levas.

Jakob berättar för oss i sina predikningar, i sitt brev för oss vad det innebär att vara en kristen. Han visar oss vad som är skillnaden mellan att vara en kristen och att inte vara det. Han talar om hur vi ska tänka, handla och tala. Vi ska passa på oss själva så att vi inte blir ljumma kristna, utan lär oss att leva helt för honom.

Jakobsbrevet

Anknytningen till Matteusevangeliet

Vi ska ta med oss några insikter från vårt studium av Matteus och låta det utgöra bakgrund till Jakobsbrevet. Det första är naturligtvis Jesus Kristi uppståndelse. Jag menar att hela Nya Testamentet måste läsas i ljuset av uppståndelsen. Det finns hundratals bibelversar som bara kan förstås i ljuset av uppståndelsen, som till exempel talet om syndernas förlåtelse eller evangeliernas underberättelser.

Den andra insikten, som profeterna inte var klara över, är att det ska gå en tid, som vi kallar Kyrkans tid, innan Jesus kommer tillbaka på det sätt som till exempel Daniel 7 berättar. För de första kristna fanns ingen förståelse för längden på denna tid. Det är tydligt när vi läser Jakobsbrevet att de första kristna väntade på Jesus återkomst vilken dag som helst, 5:7. Denna väntan präglade dem på ett särskilt sätt från himmelfärden, år 33 fram till den tid då Nya Testamentet skrevs. I de tidiga breven finns inga kyrkliga ämbeten eller ordningar på plats. De behövdes inte eftersom Jesus skulle komma när som helst. Men samtidigt innehåller också de tidiga breven en hel del undervisning som har med livet på denna jord att göra. Vi lever med andra ord i ett spänningsfält. Jakobsbrevet rymmer en hel del vishet och förmaningar att göra trons gärningar, vilket antyder att författaren räknar med att församlingen ska leva kvar ännu en tid.

Den tredje insikten jag vill att vi ska ha med oss från Matteus är att Jesus ger klartecken och marschorder för hednamissionen. Det talas visserligen inte om denna mission i Jakobsbrevet, men innehållet berör missionen starkt. Det judiska folket tänkte sig att hedningarna skulle konvertera till den judiska tron, men Jesus samlade dem runt sin person. Han gav syndernas förlåtelse och barnskap fritt och för intet till hedningarna, trots att Torahn inte innehåller några löften om detta.

Hur ska vi förstå förhållandet mellan tro och gärningar efter det att vi blivit kristna? Det är en av de viktiga frågor Jakob behandlar i sitt brev.

Nedan har jag sammanställt ett antal bibelversar från Matteus och Jakob som visar att dessa öst ur samma muntliga källa. Det går att hitta fler. Några menar att det finns 36 anspelningar på Matteusevangeliet.

Matteus

Jakob

7:7	be och ni ska få	1:5, 4:2-3c
5:11f	salig i prövningen	1:12, 5:10f
5:22	vredgas inte	1:19f
7:24ff	var Ordets görare	1:22 ff, 2:14ff
7:1 ff	döm inte	2:4
5:3	de fattiga ska ärva landet	2:5
5:11	om förtryck och förföljelse	2:6
22:39	den konungsliga lagen	2:8
5:19	skyldig till allt	2:10
5:21, 27	äktenskapsbrott och mord	2:11
7:1-12	döm efter frihetens lag	2:12

Jakobsbrevet

5:7	barmhärtiga möts med barmhärtighet	2:13
7:16	frukten på trädet	3:12
5:9	fridsstiftare	3:18
23:12	de ödmjuka ska upphöjas	4:10
6:19	samla inte skatter på jorden	5:2-3a
5:33 ff	svär inga eder	5:12
7:1f	döm inte varandra	4:11f

Vi har inga direkta hänvisningar till Matteus av det enkla skälet att det knappast var nerskrivet, åtminstone inte färdigställt. Det talar också för en tidig datering av Jakobsbrevet, se nedan.

När, var och hur Nya Testamentet skrevs kommer forskarna att diskutera till dess Herren kommer åter. Ett skäl till detta är sannolikt, som jag skrev i inledningen till Matteus, att evangelierna uppstått ur en kärna som sedan utvecklats och byggts på. När det gäller Matteusevangeliet menar jag att aposteln Matteus skrivit ner sina första tankar riktigt tidigt, kanske till och med medan Jesus levde, men att det mycket väl kan ha slutredigerats som somliga forskare säger först på 70-talet. Med breven förhåller det sig annorlunda, eftersom de skrivits och finns i en helhet. De texter vi har är emellertid kopior så därför får vi leta i själva texten för att upptäcka detaljer som kan antyda när brevet skrivits, jämföra med andra texter, se om nämnda händelser omnämns i något annat sammanhang och på så sätt lägga pussel och försöka dra slutsatser.

De tidiga breven, Jakob, 1 och 2 Tessonikerbrevet och Galaterbrevet innehåller undervisning som har med livet på denna jord att göra. Jakobsbrevet rymmer en hel del vishet och förmaningar att göra trons gärningar, vilket antyder att författaren räknar med att församlingen ska leva kvar ännu en tid. Exakt när Jakobsbrevet skrevs hänger samman med några andra frågor som jag ska ta upp nedan.

Vilken Jakob har skrivit brevet?

I Nya Testamentet talas om Jakob 42 gånger, men det visar sig vid en närmare granskning handla om fem olika personer med namnet Jakob. Åtta gånger åsyftas någon okänd Jakob.

1. Jakob, Sebedaios son, den äldre, apostel, (22 gånger i NT).

Den förste är bror med aposteln Johannes och enligt en spansk medeltidstradition är han författaren. Han kom till Spanien och är begravd i Compostela där hans relikier förvaras i Santiago de Compostela dit mängder av kristna vallfärdar än idag. Det finns dock en allvarlig invändning mot denne Jakob den äldre som författare. Han led martyrdöden 42 e Kr, se Apg 12:2

2. Jakob den yngre, eller den lille, Mark 15:40, (1 gång i NT).
3. Jakob, Judas far, Luk 6:16, Apg 1:13, (2 gånger i NT).
4. Jakob, Alfaios son, apostel, Mark 3:18, Apg 1:13, (4 gånger i NT).
5. Jakob, Herrens bror, den rättfärdige, Apg 12:17, 15:13, 21:18, 1 Kor 15:7, Gal 1:19, 2:9, 12, (7 gånger i NT).

Jakobsbrevet

Det finns skäl som talar för att den sistnämnde, Jakob, Herrens bror är författare till Jakobsbrevet även om det inte direkt sägs ut i inledningen av Jakobsbrevet.

Jakob, Herrens broder

Jakob är omnämnd Mark 6:3 som den förste av fyra bröder. Enligt Mark 6:4 hade Jesus även några systrar.¹ Brodern Judas är också omnämnd i Jud 1:1. Syskonen verkar ha varit oförstående för Jesus och hans förkunnargärning, Mark 3:21, 31 ff. De kunde inte tro att Jesus är Messias, Joh 7:5. Men något hände med dem allteftersom tiden gick.

Paulus skriver i 1 Kor 15:7 att den Uppståndne visade sig för Jakob och enligt Lukas var modern och bröderna med i Övre Salen, Apg 1:14.

Jakob brukar framställas som en varm och karismatisk person med en stark etisk undervisning. Han har tagit över rollen som den ledande efter det att Petrus tvingats lämna Jerusalem, Apg 12:1 ff. Jakob var aldrig apostel, men blev tidigt en av pelarna i Jerusalems församling och därmed också troligen i (lyd-) församlingarna i Syrien, se Apg 15:13 ff, 21:18 ff och Gal 2:9. Av 1 Kor 9:5 framgår att Jakob även kan ha varit på resande fot. Han framställer sig själv som lärare i Jak 3:1.

När vi studerar Jakob ser vi att han var väl hemmastadd i den judiska tro han vuxit upp med och i den heliga Skrifterna. Han var mån om att iaktta Torahn, Gal 2:12, och kallades allmänt för Jakob ”den Rättfärdige”. Det betyder inte att han var lagisk som vi kanske tänker, utan att han levde i gemenskap med Gud. Vid mötet i Jerusalem år 49, visade han förståelse för hedningarnas situation och av Gal 2:9 f förstår vi att han var beredd att stödja Paulus och betrakta honom som hedningarnas apostel. Samtidigt förstår vi att han förväntades sig att de judar som blivit kristna fortsätter att leva efter Torahn.

Jakob fick av dem gamle tillnamnet ”den Rättfärdige” på grund av sin stora dygd. Man berättar att han var den förste som betroddes med biskopsstolen i Jerusalem. Den judiske historieskrivaren Josefus (37- ca 100 e Kr) talar varmt om Jakob och vet med säkerhet att Jakob dog martyrdöden 62 e Kr. Den romerske biskopen Clemens (91-101 e Kr) säger ... att varken Petrus, Jakob eller Johannes, som satte Frälsaren främst, gjorde anspråk på värdigheten utan de utsåg Jakob ”den Rättfärdige” till biskop i Jerusalem.

Den grekiske författaren Hegesippos (110-180 e Kr) berättar om Jakobs martyrdöd och den finns återgiven i Eusebios´ (263-340 e Kr) *Kyrkohistoria*, sid 73 ff.

När skrevs Jakobsbrevet?

Forskarna har varit oeniga om när brevet skrevs. Det hänger samman med vem som skrivit brevet. Några har hävdade att vi här har ett av de tidigast daterade breven, kanske skrivet redan på 40-talet. Andra att det skrevs så sent som efter 100 e Kr av en okänd Jakob. Den senare

¹ Inom den Romersk-katolska kyrkan är jungfru Maria *semper virgo*, det vill säga ständigt jungfru. Därför betraktas syskonen som kusiner. Inom de ortodoxa kyrkorna sägs Josef vara änkeman och Jesu syskon är barn från det tidigare äktenskapet. I vår egen tradition är Jesus förstfödd av jungfrun Maria, och syskonen är halvsyskon eftersom de inte har någon gemensam far. Matt 1:25 synes stödja detta. Den fjärde hållningen är den liberala som hävdar att alla är helsyskon. Jesus är då inte Guds son såsom beaktelsen säger.

Jakobsbrevet

forskningen tenderar till att återgå till en tidig datering, till första generationens judekristna. Jag har fem skäl för att ansluta mig till den tidiga dateringen

1. Jakob, Herrens broder har skrivit det, det vill säga innan 62 e.Kr.
2. De problem Paulus brottades med som förhållandet till Torahn, omskärelsen, parusin och så vidare är inte aktuella frågor i Jakobsbrevet. Brevet är skrivet innan dessa frågor väcktes.
3. Brevet är en sammanställning av biskop Jakobs tidiga predikningar, efter 44 e Kr.
4. Det finns inga direkta citat från någon annan nytestamentlig skrift eftersom det ännu inte finns.
5. Brevet är skrivet i nära anknytning till den judisk-kristna församlingen i Jerusalem.

Att läsa Jakobsbrevet

Martin Luther gjorde den reformatoriska upptäckten när han föreläste från Rom 1:17 och Ps 5:9 år 1517. Då fick Guds kärlek och nåd en långt större plats än tidigare.

Det var två skäl till att Luther var så kritisk mot Jakobsbrevet. Det första var att Jakob betonar gärningarna medan reformationens upptäckt var trons avgörande betydelse. Det andra skälet var att Jesus Kristus bara nämns vid två tillfällen i hela brevet, 1:2 och 2:1.

Luther går så långt att han tvekar om i fall brevet ens skulle vara med i Nya Testamentet. Han kallar det för en halmepistel och citerar det sällan eller aldrig. I Gustav II Adolfs bibel var Jakob tillsammans med Hebréerbrevet, Judas brev och Uppenbarelseboken placerat för sig som Nya Testamentets apokryfer. Ett sådant förfarande avviker från Kyrkans tradition, men säger något om hur ifrågasatt Jakobsbrevet varit.

När bibelforskningen växte fram vid mitten av 1800-talet betraktades Jakobsbrevet som en motpol till Paulus och dennes brev. Paulus ansågs driva tesen att rättfärdiggörelsen sker genom tron allena och att detta fanns en motsättning mellan Jakob och Paulus.

Jag tror att Jakobsbrevet skrevs innan Paulus uppträdde. Det betyder att det blir helt fel att läsa Jakob i ljuset av Paulus. Det är lätt att inse att Jakobsbrevet i första hand är ett judiskt brev som handlar om hur främst de judekristna ska leva.

Jakob skriver i sitt brev, 2:14: Mina bröder, vad hjälper det om någon säger sig ha tro men inte har gärningar? Inte kan väl tron rädda honom? Det är inte underligt att dessa rader uppfattas som en motsats till Paulus *om* de kontrasteras mot Paulus ord i till exempel, Rom 1:17 eller 2:28. Men i ett judiskt ljus är det inte något underligt ord eftersom tro och gärningar är två sidor av samma mynt.

Jag tror att det spända förhållande som uppstod mellan judisk och kristen tro redan bland de första kristna och som utvecklades till regelräta stridigheter med kulmen under Andra Världskriget har gjort oss blinda för vår egen judiska bakgrund. Idag har forskningsläget ett annat och jag tror att den motsättning som uppstod mellan tro och gärningar var och är en felaktig konstruktion, något jag ska återkomma till i kommentaren.

Jakobsbrevet

Vilka perspektiv är viktiga att ta hänsyn till när vi läser Jakobsbrevet?

Den som läser Jakobsbrevet kommer inte att hitta någon utförlig dogmatik som i ett lärobrev. Det finns över huvud taget inte mycket teologi i brevet och det finns ett skäl till det. Den kristna förkunnelsen är muntlig. Människor som har upptäckt vem Jesus är berättar detta för andra som förhoppningsvis tar till sig vittnesbördet. Nu gäller det att lära sig att leva den kristna tron.

1. Vi tror att Jesu uppståndelse från de döda kastar ljus över all Skrift.
2. Vi läser som det står skrivet.
3. Vi läser Jakobsbrevet i gemenskap med de övriga böckerna i Bibeln.
4. Vi förstår de teologiska begreppen i ett helbibliskt perspektiv.
5. Vi läser Jakobsbrevet i gemenskap med Kyrkan.

Jag ska kort kommentera dessa punkter.

För det första utgår den muntliga traditionen från Jesu Kristi uppståndelse från de döda. Den första teologin var närmast en utläggning av vad det innebär att bli en kristen. Den handlar om de kristnas självförståelse och tillämpning. Det är därför breven i allmänhet och Jakobsbrevet i synnerhet innehåller så mycket etik och moral. Det är avgörande för oss att vi har klart för oss att apostlarna hjälper oss att arbeta *på* vår frälsning, inte *för* frälsning, Fil 2:12. Den första teologin är praktiskt inriktad och det är viktigt att förstå denna teologis förutsättningar. De kristna lever i *trons* lydnad, inte i lagens lydnad.

Den andra punkten är närmast en påminnelse om vad vi gick igenom när vi inledde förklaringarna till Matteusevangeliet. Vi har att arbeta med texten, tolkning och tillämpningen. Texten får inte göras om, bara tolkas och tillämpas olika.

Punkt tre handlar om att läsa Bibeln som en enhet. Vi kritiserar Bibel 2000 därför att den behandlar varje bibelbok för sig utan hänsyn till sammanhanget. Det är särskilt de profetiska texterna som blir lidande av detta eftersom profetia inte förekommer i det moderna tänkandet.

För det fjärde måste vi ta hänsyn till helhetssammanhanget när vi möter teologiska grundbegrepp som tro eller prövningar. Dessa begrepp kan bara förstås om vi talar om vad Bibeln lär om dessa. Vilken syn har Bibeln på prövningar eller på tro? Dessa faller i sin tur tillbaka på hela den bibliska verklighetsuppfattningen. Vad lär Bibeln om Gud? Vad kan vi veta och vad vet vi inte? Hur ser Bibeln på människan? Är människan ond eller god?

Verkligheten uppfattas som att människor antingen lever i gemenskap med Gud eller skild från Gud. Människan lever i ett gott livssammanhang eller ett ont. Detta sätt att betrakta tillvaron är gemensamt för hela Nya Testamentet, också hos Jakob. Det är ett bakomliggande tankemönster. Det goda sammanhanget leder till liv och det onda till död.

De kristna har genom dopet blivit insatta i gemenskap med Gud, i Kristus eller i det goda livssammanhanget och ska därför inrätta sitt liv efter detta, 1:18. Det sker genom tron, 1:3, och det gäller att vara uthållig. Då ska det verk Gud har påbörjat fullkomnas, 1:4. När vi håller ut ska vi få livets krona, 1:12a, som Gud har lovat dem som älskar honom, 1:12b och 2:5b. När vi vet detta kan vi alltid glädja oss. Detta teologiska grundmönster finns hos både Jesus, Jakob och Paulus.

Jakobsbrevet

Men motsatsen gäller också. Det onda livet innebär att vi är styrda av de egna begären, 1:14. Man tvivlar på Gud, 1:6 och litar mer på världens rikedomar. Livsstilen blir därför en falsk fromhet som visar sig i missbruk av tungan, 1:26 och förakt för de fattiga, 2:6. Det är med andra ord en fundamental motsättning mellan två olika livssammanhang. I ljuset av detta blir det lätt att förstå varför Jakob och de andra apostlarna är måna om att trösta och förmana dem som tagit emot Kristus.

Den femte punkten handlar om att läsa och förstå Skriften i gemenskap med hela Kyrkan. Moderna forskare har försökt tolka bibeln förutsättningslöst, men det är inte möjligt. Bibeln är given till Kyrkan som gemenskap för att vi ska tro. De kristna försöker lyssna, lära och lyda tillsammans. Detta är en nödvändig förutsättning. Bibeln är given till Kyrkan och därför måste den förstås i det sammanhanget så att vi ställer de rätta frågorna.

Strukturen i Jakobsbrevet

Om Jakobsbrevet djupast sett är en predikan kan man förvänta sig att den i någon utsträckning också följer den antika retorikens lagar. Det gör den också och enligt Baasland syns det på följande sätt:

1:2-15	inledning, <i>exordium</i>
1:16-22	den första tesen, <i>propositio</i>
1:23-27	fördjupning av huvudtesen
2:1-3:12	argumentation: den bekräftande <i>confirmatio</i> -delen
3:13-18	den andra tesen, <i>propositio secunda</i>
4:1-6	fördjupning av den andra tesen
4:7-5:6	argumentation: den avvisande <i>confutatio</i> -delen
5:7-20	sammanfattning, <i>peroratio</i>

Efter hälsningen i v 1 kommer i v **2-15 en sammanfattande inledning** som sedan presenteras som en huvudtes eller en utgångspunkt i v 16-22. Brevets huvudtema är att påminna om det ”sanningens ord”, v 18, som vi har tagit emot och sedan att låta detta växa upp och bli synligt i de goda gärningarna, jämför med avslutningen i 5:7 ff, särskilt v 19.

Undervisningen består av två delar. I **den första delen, 1:16-3:12**, uppmanar Jakob oss att inte bedra oss själva genom att förtrösta på evangeliet på ett falskt sätt, det vill säga inte göra vad det lär oss att göra. Det gäller att leva och göra evangelium. Jakob ger följande exempel:

2:1-13	Det gäller att tänka rätt
2:14-26	Det gäller att handla i tro
3:1-12	Det gäller att tala rätt

Hur ska vi klara av detta? Här gäller det att vara vis och **den andra delen, 3:13-5:6** handlar om just detta. Sann vishet är inte bara att göra rätt utan att göra det med ett rätt hjärta. Den falska visheten leder till att vi blir tvehågsna och behandlar folk olika, kanske till och med upproriska. Den sanna visheten är ärlig, ödmjuk och underordnar sig Gud, den är knuten till Gud. Till exempel

Jakobsbrevet

3:13-4:6 Visheten är en gåva från Gud
4:7-10 Gud ger nåd till de ödmjuka
4:11-5:6 Gud står emot de högmodiga

Avslutningen och **sammanfattningen utgörs då av 5:7-20** som vänder sig till en församling som väntar på sin Herres återkomst. Jakob uppmanar den att vara uthållig och göra goda gärningar medan de väntar.

En uppdelning som denna kan göras på olika sätt som framgår av olika bibelöversättningar. Texten är i grund den samma, men genom olika infallsvinklar kan olika perspektiv komma att uppmärksammas. Som du frågar får du svar, därav 3:1.

B. Kommentar

Vi börjar med att kommentera hälsningsordet och tar oss sedan an inledningen i 1:2-15. Jag låter 1:16-22 utgöra en övergång till första delens huvudundervisning, där Jakob beskriver den rätta gudstjänsten.

	Inledning
1:1	Hälsningsord
1:2-15	Om prövningarnas sammanhang
	Del 1: Var Ordets görare, annars bedrar ni er själva
1:16-22	Han födde oss på nytt genom sanningens ord
1:23-27	Bli kvar i sanningens ord
2:1-13	... genom att tänka rätt
2:14-26	... genom att handla i tro
3:1-12	... genom att tala rätt

1:1 Hälsningsord

Jakob är Jesu halvbror och hans plats och betydelse i församlingen understryks av inledningen till Judas brev som börjar med orden ”Judas, Jesu Kristi tjänare, Jakobs bror”. Han var Kyrkans förste biskop och hade en ställning som lärare i Jerusalem, se 3:1 även om han aldrig åberopar sin fullmakt.

Orden Guds och Herren Jesu Kristi tjänare används här som synonyma begrepp. Det säger väl allt hur ”kristet” detta brev är.

Vi är Jesu Kristi tjänare. Det betyder att Han är Herren och vi hans *doulos*, tjänare eller slavar. Det grekiska ordet *doulos* har precis som på svenska en negativ klang. Men i GT är ordet tjänare ett ärenamn när det talas om att vara Guds tjänare och om den lidande Tjänare. När Septuaginta (LXX), 200 f Kr översätter GT till grekiska översätter de det hebreiska *äväd* till grekiska *doulos* och därmed blir ordet närmast ett ärenamn, se till exempel Dom 2:8, 2 Sam 7:5 och Ps 105:26. Vi har frivilligt blivit hans livegna tjänare.

De tolv stammarna i församlingen knyter an till de sedan kungatiden församlade judarna. När evangeliet gick ut i världen gick det först till ut judarna men sedan också till alla andra folk, se 2:2. Det var en brytningstid. Ordet synagoga kunde även användas om de första kristna cellerna. Giertz översätter grekiskans *synagoge* med gudstjänst, så inte Bibel 2000.

1:2-15 Om prövningarnas sammanhang

Dessa verser tjänar som en inledning till brevet. Här finns den evangeliska utgångspunkten, det vill säga att Jesus Kristus vunnit seger och att det liv vi har att leva är ett förvaltande av Hans seger. Därför är prövningarna knuffar som för oss framåt på vägen mot fullkomningen.

Jakobsbrevet

Versarna 2, 12 och 17 gör det klart för oss. Utgångspunkten är att vi är saliga, grekiska *makarios*, v 12. Ordet förknippas med makares det vill säga gudar. Den som är *makarios* är i ett gudabenådat tillstånd, delaktig av det himmelska, salig. Denna salighet ska förverkligas i tiden och sedan i evigheten, i v 2 används ett annat ord, grekiska *charan*, ett givet resultat av det förra.

V 2-4 Prövningarnas syfte är att de ska leda oss till uthållighet och fullkomlighet. Det står med andra ord klart att dessa som Jakob skriver till hade prövningar, kanske förföljelser men av brevets innehåll att döma än mer fattigdom, 2:3ff, förtal, 3:1ff och sjukdomar, 5:14.

Vi kan jämföra denna salighet med Jesu ord i Bergspredikan när han säger Saliga är ni ...

Lidande är inte gott i sig men för den kristne är inga svårigheter meningslösa. Gud är alltid större och har allt under kontroll. När vi frestas, v 13 gäller det att ta det på rätt sätt, som en prövning som gör oss mer beroende av Herren och som hjälper oss att komma närmare Honom.

När det talas om fullkomliga gärningar åsyftas att gärningarna kommer från Gud eller ger ingång hos Gud. Det är trons gärningar som är behagliga inför Gud. Vi ska återkomma till begreppen tro och gärningar längre fram.

V 5-8 Här krävs vishet och sådan får man om man ber om, v 5. Emellertid verkar det som att adressaterna griper första bästa vishet, se 3:13-18. Det är därför Jakob skriver dessa rader. Det finns en falsk, världslig vishet men som fördärvar oss och vår tro. Den falska vishet Jakob åsyftar torde vara mysteriereligionerna, stoicismen eller dylikt.

Vishet

Vi måste börja med att skilja mellan kunskap och vishet. Det förra handlar i Bibeln om att vara utvald av Gud och att ha gemenskap med Gud. Det är också att göra Hans vilja. Kunskapen innehåller därför både gemenskap, förtrolig innerlighet, kännedom, vetande och handling. De första kristna stötte emellertid snart på orden i grekisk tappning, för kunskap grekiska *gnosis* och för vishet grekiska *sofia*. De orden har ett annat innehåll. Den hebreiska förståelsen är helt och hållet knuten Israels Gud och därför måste de avvisa den grekiska förståelsen som till exempel i 3:13-18.

När Jakob talar om vetande, kunskap och vishet måste vi knyta det till Israels Gud som i 1:5, 3:13, 15, 17 och 4:17. Om inte vetande, kunskap och vishet knyts till Israels Gud är den falsk.

Om vi går till vår himmelske Far och ber om vishet ska vi göra det i tro, v 6. Med det menar Jakob att vi ska leva helt och fullt, med ett odelat hjärta i gemenskap med Gud. Vi måste sluta att vackla eller låta oss drivas än hit och än dit. Märk här det judiska sättet att förstå det odelade hjärta, det som i och för sig innehåller både en god och en ond böjelse, jfr Ps 12:3 och Hos 10:2. Vi ska tjäna Gud med allt vårt goda och med allt vårt onda, men vi ska inte vara delade! Vi kan inte tjäna både Gud och Mammon lärde Jesus, Matt 6:24.

V 9-11 Här gäller det att se upp med så kallade sidointressen så att vi tar in också dem under Kristi herravälde. Jakob adresserar särskilt rikedom. Lagg märke till att Jakob inte är emot rikedom, utan att han månar om att vi ska ha odelade hjärtan, rätt perspektiv. På samma sätt

Jakobsbrevet

som gräs och blommor vissnar bort och dör gör rikedom det, Jes 40:7. Det finns ingen anledning att berömma sig av rikedom eller tycka sig vara förmer därför att man äger mycket. Tvärtom kan det vara en varningssignal.

Den stolthet som det talas om kan vara både positiv och negativ. Den är positiv om vi tackar och ärar Gud, se Jer 9:24 eller Paulus ord i Rom 5:2f där han till och med berömmar sig över lidanden. 1 Kor 1:26-31 talas om vishet och berömmelse på samma sätt som i Jakobsbrevet.

V 12-15 Men alla är inte rika. De flesta var fattiga och Jakob talar lika mycket till dem. Han talar på samma sätt som Jesus gjorde i Bergspredikan och inriktar sig på hjärtat och uthålligheten.

Kronan eller Segerkransen är omtalad i Upp 2:10 och 3:11 och är en vanlig bild för fest, seger, glädje, belöning, värdighet och rang. Se även i 1 Kor 9:25, 2 Tim 2:5, 4:8 och 1 Petr 5:4. Ni ser hur djupt nytestamentlig denna undervisning är. När vi håller oss strikt till grekiskan kan begreppen krans och det eviga livet bli synonyma så att det eviga liv vi lever här och nu är vår krans.

Lägg även märke till uttrycket i v 12a som säger ”som Gud har lovat dem som älskar Honom”. Just så uttrycker sig Paulus i Rom 8:28 och 1 Kor 2:9. Vi kan veta att de första kristna tänkte och talade på detta sätt. Se också 2:5c.

I v 13 heter det att Gud inte frestas av något ont. Det betyder helt enkelt att Han är oberörd, opåverkad av det. Det bekräftas av Jakobs ord i v 17 där det heter att det inte finns någon (för-)växling mellan ljus och mörker. Inga frestelser kan därför komma ifrån Honom.

Sanningen är den att frestelserna kommer från oss själva, v 14. Den onda begärelsen är upphovet till frestelsen. Ordet begär är ett nyckelord. Det betecknar en makt inom oss eller en ond drift. Detta är det judiska sättet att förstå människan. Paulus talar om samma makt i Rom 7 även om han företrädesvis använder beteckningen kött, se Rom 7:7f, 18f. Jakob beskriver skeendet på samma sätt som Paulus men har inte med Torahns förstärkande kraft. Se även metaforen i Hebr 6:7ff så blir det tydligare. I hjärtats åker finns både gott och ont och när Ordet och Anden kommer över oss, väcks sådden till liv och börjar växa. I det läget gäller det för oss att hantera denna kamp på ett bra sätt.

Jakobsbrevet

DEL 1 Var Ordets görare ...

1:16-22 Han födde oss på nytt genom sanningens ord

Jag låter v 16 och v 22 med uppmaningen att inte bedra sig själv inrama denna övergång. Jakob varnar för ett orätt liv, den falska gudstjänst som inte visar sig i goda gärningar. Detta gör han därför att det fanns anledning.

V 17 Jakob polemiserar med uttrycket ”himlajusens fader” mot alla de stjärndyrkare som omgav det judiska folket. De senare tänkte sig att himlakropparna var besjälade, men enligt judisk tro är de skapade av Gud, se till exempel Ps 147:4, Jes 13:9ff, 24:21ff, 40:26 och Jer 31:35ff

V 18 ger oss den nyckel vi behöver för att komma rätt i våra tolkningar. Det finns falsk kunskap och vishet som leder bort från Gud, leder oss på lögnens väg och vi är själva programmerade av synden på ett sådant sätt att vi gärna går den vägen. Vi skynda till v18 som säger att Gud har sått sanningens ord in i våra hjärtan, sanningen är att Han älskar oss, - evangelium. Nu knyts vi ihop med v 2, 12 och 17. Vi har fått del av saligheten! Vi har fötts på nytt, blivit Hans förstlingsfrukt.

Jakob var nära vän med Petrus och Petrus skriver på samma sätt i sitt brev, 1 Petr:23, ett brev som var avsett för de nykristna, de nydöpta. Paulus talar på samma sätt i Tit 3:5 där det heter att Gud frälst oss genom ett bad till ny födelse. Detta är en bra beskrivning och passande också för oss som tagit emot Jesus i våra liv.

De kristna ligger steget före andra människor i och med att de är förstlingar, andra kommer efter. Men uttrycket förstlingar betyder också att vi enligt 5 Mos 26:1-11 är förstlingsoffer. Här kan vi erinra oss orden i Mässan:

Låt oss alla genom den Helige Ande
förenas till en enda kropp
och fullkomnas till ett levande offer i Kristus

Plötsligt förstår vi att de prövningar Jakob talar om i inledningen av sitt brev tjänar syftet att binda oss starkt samman med Jesus Kristus, komma närmare Honom för att till sist vid döden fullkomnas till ett levande offer i Kristus.

V 19-20 V 19 bör översättas som i Folkbibeln, det vill säga som ett konstaterande att ”detta vet ni” eller ”ni har kunskap om” (evangelium).² När Jakob konstaterat detta går han vidare.

² Det verb som inleder meningen, grekiska ἴστε, kan vara antingen indikativ eller imperativ. I det första fallet tjänar ordet som en sammanfattning av det sagda. Jag har tolkat det så. I det andra fallet är ordet en uppmaning inför fortsättning. Det senare sättet att översätta motsägs av det grekiska ord som inleder nästa mening, grekiska *de* som betyder Men eller dock. Giertz översättning är med rätta något otydlig eftersom man inte vet om orden syftar bakåt eller framåt. I det senare fallet ska det översättas ”Vet, att ...”

Jakobsbrevet

En kristen ska inte pladdra för mycket, jämför 3:1, utan vara ödmjuk, lyssna och sedan handla vist. Det finns förkunnare som hemfaller åt demagogi och Jakob vänder sig emot sådana. Det fanns då som nu de som i vrede kombinerade religiös domspredikan med politisk agitation. Men det är inte så vi gör det rätta, enligt v 20. Det är inte så vi får del av ”Guds rättfärdighet”.

V 21 knyter an till dopet och vad som sker när en människa blir kristen. Då ”klär hon av sig” det gamla livet och låter i stället det evangeliska ord som Gud planterat in vara vägledande. Jesus använde en liknande bild i liknelsen om såningsmannen, Matt 13:3-9, 18-23. I Rom 6:5 sägs att vi genom dopet ”vuxit samman” med Gud. När vi fortsättningsvis lever våra liv växer vi samman med Honom. Det senare, tillämpningen, är den vanligaste bilden i de nytestamentliga breven. Det talas inte ofta om hur Gud är i oss, men ofta om hur vi är i Gud eller ”i Kristus”.

En kristen får därför lära sig att lyssna till det Ord hon tagit emot och att göra som det säger. Därmed har vi börjat få del av den första undervisningen Jakob vill ge oss, att lära sig göra Ordet. Det är en rätt gudstjänst. Men för att göra undervisningen tydlig börjar han med att förklara skillnaden mellan en rätt och en falsk gudstjänst. Jakobs tankemönster är detsamma som tidigare, det vill säga de två livssammanhagen. Jesus gav oss samma undervisning i liknelsen om de två byggningsmännen där den ene bygger på lös sand och den andre på den fasta klippan,

Jakob har låtit oss förstå att munkristendom är otillräcklig. Den kristna tron utspelar sig i hjärtat och består av gemenskap med det levande Ord som talar om för oss vad det innebär att leva som en kristen lärjunge. Jesus ger oss en liknelse i Matt 7:24-27 för att vi ska förstå vikten av att göra Ordet.

1:23-27 Bli kvar i sanningens ord

V 23-25 Jakob börjar med en liknelse som fördjupar vad det är att se in i evangelium. Han talar om en man som betraktar sig själv i en spegel, det vill säga i en polerad koppar- eller bronsplatta.

Att se sig själv i en spegel ger ingen djupare insikt, för det krävs mer tid och reflektion. När vi blickar in i frihetens fullkomliga lag *och blir kvar i den*, lyssnar till vad Ordet säger, ska vi ta oss tid att reflektera och handla därefter. Att leva på det sättet är att leva i det goda livssammanhanget. Den fullkomliga lag vi blickar in i är den av Jesus fullkomnade lagen, det vill säga evangeliet, jämför med 2:8 och 2:12.

När vi fördjupar oss i evangeliet görs vi fria från skuld och dåligt samvete så vi kan följa Jesus, lyssna till honom, lära av honom och lyda honom.

Här vill jag påminna om skillnaden mellan lagens lydnad och trons lydnad. Vi gör inte de goda gärningarna för att vi måste utan för att vi tror och vill. Det kristna livet är inte ett lagiskt liv utan ett trons liv! När Jakob slagit fast denna evangeliska utgångspunkt talar han i v 26-27 om tillämpningen.

Jakob gör också klart för oss att när vi handlar i tro förverkligas det nya livet, det vill säga vi blir grekiska *makarios*, saliga i vår gärning. Det är med andra ord den största lycka på orden

Jakobsbrevet

att följa Guds Ord. Det är när vi lever, tänker, tror och handlar evangelium som den kristna tron förverkligas. Det är en rätt gudstjänst.

V 26-27 Det finns, skriver Jakob i v 26, de som säger sig vilja tjäna Gud men de bedrar sig själva genom att tala tygellöst eller lura sig själva. Det kan finnas två skäl till det. Antingen finns där bara en munnens bekännelse, ett tomt prat eller gör man de rätta gärningarna utan att ha gemenskap med Gud genom tron Jesus Kristus i den Helige Ande. I båda fallen bedrar man sig själv. Men om vi i glädjen över vad Jesus gjort för oss gör som han gjorde till exempel tar oss an föräldrarlösa barn och änkor då handlar vi rätt.

Änkor och föräldrarlösa var de som först ställdes utanför det sociala skyddsnätet. Gud tar sig emellertid an dessa grupper och därför gör även Hans efterföljare det, se till exempel 2 Mos 22:22, 5 Mos 10:18, Ps 10.14, 68:6, 146:9, Jer 7:6, Sak 7:10 och Mal 3:5. Att göra som Gud vill är alltid en rätt gudstjänst.

Men Jakob skriver också att vi ska hålla oss obesmittade av världen. Vi kan missförstå detta ord och tro att vi ska vara världsfrånvända. Hur ska ordet förstås? Det grekiska ordet *kosmos*, världen har två olika innehåll. För det första kan det betyda världen i allmänhet, synonymt med skapelsen eller samhällsordningen. Det är inte vad Jakob åsyftar. För det andra kan det betyda den fallna världen, syndens och ondskans värld och det är vad Jakob åsyftar. Det kristna livet är att leva i gemenskap med Gud, det goda livssammanhanget. Men det goda livssammanhanget kan inte låta sig präglas av det onda livssammanhanget.

Vi behöver inte missförstå ordet, men för grekerna som lärt sig att förstå den platonska läran om alltings gudomlighet kunde ordet uppfattas som en ren provokation. Jakobs syfte är, liksom i 4:4 att vi ska lära oss att se skillnad mellan Guds verk och den fallna skapelsens begär. Det förra knyts till evangeliet medan det senare styrs av själviskheten. Här gäller det att tänka rätt, något som Jakob tar upp i nästa avsnitt där han fördjupar evangeliets tillämpning.

Gärningar i Jakobsbrevet

Gärningar heter på grekiska *ergon* och ordet förekommer 15 gånger i Jakobsbrevet plus ytterligare fem gånger i andra former. Jakob använder här ordet mer frekvent än Paulus vilket i redan det i sig talar för att Jakob har ett särskilt ärende här. Det är sannolikt att nykristna hedningarna har ställt frågor om tro och gärningar.

Vi börjar med att konstatera vad Jakob inte menar med ordet *ergon*.

1. Jakob använder aldrig ordet *ergon* om Gud eller om människans förhållande till Gud. I 1 Mos 2:2, 3, Ps 44:2, 90:16 med flera talas om Guds gärningar. Johannes använder ordet på det sättet i Joh 4:34, 5:36, 14:10f och 17:4 och även Paulus i till exempel Rom 14:20, 1 Kor 15:28 och 16:10, men aldrig Jakob.
2. Jakob låter aldrig ordet *ergon* syfta på laggärningar som Paulus gör i till exempel Rom 3:20, 28, Gal 2:16, eller Ef 2:9.
3. Hela NT inklusive Jakob talar obesvärat om gärningar eftersom ordet är neutralt. I Ps 33:15 talas om hur Gud känner människans gärningar. Dessa gärningar kan vara goda eller dåliga, i

Jakobsbrevet

vart fall säger de något om människan i fråga. Se till exempel Matt 5:16, Joh 3:19ff, Apg 9:36, 1Peter 2:12 eller hos Paulus Rom 2:7, 13:3, 2 Kor 9:8, Fil 1:6, 2 Tess 2:17 och Kol 1:10.

4. Paulus talar om trons gärningar i 1 Tess 1:3 och 2 Tess 1:11.

5. NT talar ofta om att människan ska dömas efter sina gärningar, till exempel Matt 16:27, Rom 2:6, 14:10, 2 Kor 5:10, 2 Tim 4:14, Upp 2:23, 22:12.

Vad betyder då ordet *ergon* hos Jakob? Inom den judiska tron är tron och gärningarna två sidor av samma mynt. Gärningarna är den synliga sidan. Trons är i sig en kraft, makt eller rörelse som har följder. Det syns vad en människa tror, se 1:18 och 3:13. Gärningarna är resultatet av tron.

Det fanns icke-judar som talade om tron på ett abstrakt sätt, en tro som inte syns vilket är en självmotsägelse för Jakob som han bemöter.

2:1-13 ... genom att tänka rätt

De goda gärningarna är den andra sidan av tro, 1:22-25, 2:8, 12, och 13. Vi får inte lura oss själva på den punkten, 1:22, 2:1ff, och 14ff. Det grekiska ordet *meta-noeo* betyder att ”ändra sitt sätt att tänka”.

V 1 Jakob vill nu övertyga sina åhörare om att barmhärtighet går före anseende, evangeliet går före tillämpningen. Gud har kommit i sin makt, härlighet och barmhärtighet till oss alla – utan hänsyn till person. Därför måste vi göra likadant.

Av 5 Mos 10:17ff förstår vi att vi måste använda oss av Guds måttstock, utan hänsyn till personers rang och anseende. Det ska råda likhet inför lagen. Också i den romerska lagstiftningen var det stränga rättfärdighetskrav, men den tog inte sin utgångspunkt i Gud. Därför var det möjligt att viss hänsyn också kunde tas till person.

Jakob stryker under vad alla judar borde veta; tro och anseende till person hör inte ihop. Han förtydligar genom att ge ett exempel om de två männen som kommer in i synagogan

V 2-4 Liknelsen påminner om den Jesus berättade i Luk 18:9-14. Men den här berättelsen påminner än mer om 1 Kor 14:23

Gör ni då inte skillnad, det vill säga då tänker ni fel och måste rätta till det. Jakob menar inte att den ena platsen är finare än den andra utan han vill gå till roten med problemet. Problemet sitter i era hjärtan och era tankar, se även Jesu ord i Matt 15:19. De egenskaper som Jesus och Jakob räknar upp kännetecknar vad som i 1:27 kallas denna världen. Vi ska hålla oss obesmittad av den.

V 5-7 Vi måste lära oss att tänka som Gud. Har Gud inte ... skriver Jakob. Det är ingen tillfällighet att meningen börjar så. Jakob vill att Gud ska vara utgångspunkten. Gud utvalde de fattiga. Jesus talar på samma sätt i Matt 5:3ff och Paulus i 1 Kor 1:27. Detta är också den gammaltestamentliga bilden av Gud som de fattigas beskyddare, Ps 109:31, Jer 20:13, Jes 41:17-20, 61:1f.

Jakobsbrevet

Vilka tänker Jakob på? De fattiga i allmän mening eller de fattiga som fanns i församlingen och som åsyftas i Apg 6:1, Gal 2:10 och 2 Kor 8:1-9. Det vet vi inte. Det verkar som att talet om de fattiga närmast är principiellt teologiskt. Kvar står det faktum att Gud älskar de fattiga och att det är deras lycka.

De fattiga ska inte förbli fattiga. De ska göras rika genom att bli rika i tron och genom att ärva riket. Det är vad Gud lovat ”dem som älskar honom”. Sådan är Gud, men ni kränker den fattige, v 6! Det är de rika som förtrycker er, drar er inför rätta och hånar det goda namn som är nämnt över er, det vill säga det namn som nämna över dem i samband med dopet. Jakob anklagar inte de rika. Det gör han först i 4:13ff, 5:1ff, men verbformen presens talar om för oss att detta är vad de rika gör mot de kristna just nu.

V 8-12 För att ytterligare stryka under Guds kärlek till alla människor citerar Jakob den konungsliga lagen i v 8 och Gud själv i v 11. Jakob citerar 3 Mos 19:18, inte v 15. Det betyder att Jakob inte är ute efter lagens bokstav så mycket som efter den kärlekens princip genom vilken Gud regerar. Bakom Guds lag står Guds kärlek, men kärleken upphäver inte lagen utan förverkligar lagen, v 9.

När Jakob i v 10 och v 11 talar om att den som bryter mot ett av buden är skyldig till allt får en västerländsk kristen ofta problem. Det beror på att vi nästan alltid tar oss själva som utgångspunkt, men så gör inte Jakob. Han tar Gud som utgångspunkt och Guds lag är en helhet. Lagen är alltigenom god och om vi förstör den på en punkt har vi förstört lagen. Om vi knyter an detta till vad vi läst innan betyder det att om kristna beter sig illa mot de fattiga förstör de det goda sammanhang vi är kallade att leva i. Vi förstör Guds lag.

Vi ska tala *och* handla som det anstår dem som blivit frikända, det vill säga vi frikänner andra, v 12. Vi kan inte bara prata om frikännande utan vi ska göra det också. Gör det goda så uppfyller du den konungsliga lagen. Vi ska

- vara sena till att tala 1:19
- tygla vår tunga 1:26
- göra goda gärningar 2:14-3:12

V 13 För att förstå vad Jakob skriver måste vi förstå den judiska uppfattningen av domen. Det är Gud ensam som dömer och han tar inte hänsyn till människors anseende. Rabbinen Akiba drar av det slutsatsen att inte visar medlidande i domen. Domen drabbar utan barmhärtighet.

Jesus och Paulus tänker i grund likadant, men det sker en förskjutning i Nya Testamentet som gör att den barmhärtighet vi utövar inte leder till förtjänst utan till frimodighet i fråga om domen. En kristen människa lever i Guds barmhärtighet och flödar över av Guds barmhärtighet på ett sådant sätt att andra får del av den. Vi har redan här i tiden fått del av Guds barmhärtighet och vet att vi kommer att få del av den också i domen.

Denna tro ska visa sig bland de kristna.

Nu går Jakob över till att ytterligare beskriva detta.

Jakobsbrevet

2:14-26 ... genom att handla i tro

V 14-26 består av två tydliga delar, v 14-17 och v 18-25 med v 26 som en sammanfattning. Här finns tre exempel genom vilka Jakob försöker visa hur absurd en tro utan gärningar är.

Det här avsnittet till de i NT som har skapat allra mest debatt. Det finns två skäl till det. Det första att det finns en utveckling från det judiska till det rent kristna och i den utvecklingen förändras betoningen. Det blir tydligt när vi kommer till Paulus. Men spänningen finns redan här i Jakobsbrevet. Det finns ingen motsättning mellan tro och gärningar inom judendomen så v 14 kan bara förstås ur ett kristet perspektiv. Det är hednakristna som ställer frågan i v 14 och Jakob måste ta upp frågan, något som Paulus också gör senare men på ett annat sätt.

Det andra skälet till att avsnittet är så omdebatterat torde vara Luthers sätt att missförstå brevet. Det kan förklaras med att han trodde att Jakobsbrevet var skrivet efter Paulusbreven och då uppfattas Jakobsbrevet som en polemik mot Paulus. En annan förklaring kan vara den psykologiska, det vill säga att Luther hade en jobbig omvändelseprocess i sitt eget liv.

V 14-17 Avsnittet är helt underordnad v 1-13 där Jakob sagt att Guds barmhärtighet, evangeliet alltid går först. Det vi nu har framför oss är en fördjupad förklaring av den evangeliska tron.

V 14-17 Uttrycket i v 14 ”vad hjälper det” är ett retoriskt grepp. Det återkommer i v 16 och gör att detta är ett avsnitt. Även ordet ”någon” ska förstås retoriskt och det blir fel om vi frågar oss vem eller vilka denne ”någon” är.

Det första exemplet är så talande att det inte behöver kommenteras. På denna tid fanns människor som saknade egen garderob. De hade inget ombyte. De var fattiga och kunde inte försörja sig själva. Inte heller fanns det något socialt skyddsnät som fångade upp dem, utan de var beroende av andra människors gunst och de gåvor de kunde få. En kristen människa har fått hjälp av Gud och ser det därför som sin förmån att kunna hjälpa andra i sin tur.

Om jag nekar någon kläder eller mat för dagen är det närmast ett hån att önska honom frid, en sådan tro är död, särskilt om man jämför med 1 Sam 1:17, Dom 18:6, Mark 5:34 eller Luk 7:50. Det hör till ironin att det bland judarna var sed att använda fridshälsningen som en from välgångsönskan över en död.

Än idag säger vi ”Gå i frid och tjäna Herren med glädje”. Men vad hjälper det om vi inte samtidigt arbetar diakonalt? Församlingen kan inte stanna vid att prata om evangeliet utan måste också praktisera det.

V 18-20 innehåller ett stycke undervisning som utgör en brygga mellan det första exemplet om broderns som saknar kläder och Abraham. V 18 kan förstås på olika sätt som framgår av olika översättningar, men undervisningens poäng är densamma – tro och gärningar hör samman.

Jesus har samma undervisning i Matt 7:21 ff och kanske även i Matt 25 där han talar om ”vad helst ni har gjort mot en av dessa mina minsta bröder”. Jämför även denna tankegång med kommentaren till 2:13 och glöm inte bort grundförutsättningen i Matt 7:13 om att passera den trånga porten. *När den kristne visar barmhärtig kan hon ha frimodighet inför Domen.*

Jakobsbrevet

Begreppsparet tro – gärningar går som en röd tråd i vårt avsnitt, se v 14, 17, 18, 22, 24 och 26. Vi ska därför se närmare på vad Jakob menar med dessa ord.

Tro i Jakobsbrevet

Tro heter på grekiska *pistis*, Det är ett vanligt ord i GT men än vanligare i NT.

Ordet tro förekommer cirka 500 gånger i NT. Det är särskilt Paulus som gjort teologi av ordet och av de 500 gångerna är det han som använder det nästan 200 gånger. När Paulus använder ordet är det särskilt två aspekter från GT han lyfter fram. För det första handlar det om att lita på Gud i en pressad situation, se 1 Mos 15:6, Jes 7:9 och Hab 2:3f.

För det andra heter det på några ställen i GT när hedningarna omvände sig att de kom till tro, till exempel i Jona 3:5ff.

Jesus använder ordet på samma sätt i Matt 9:2, 22ff där det betyder lita på Gud och i 8:5ff och 15:21ff där hedningar kommer till tro. Det är därför naturligt att Paulus i sin hednamission kopplar samman tro/tillit med omvändelse och sätter det i motsats till frestelsen att prestera inför Gud eller göra laggärningar.

Men vad betyder då ordet tro hos Jakob? Ordet används 16 gånger som substantiv och 3 gånger som verb bara i v 14-26, så Jakob talar lika ofta om tro som om gärningar. Tro och gärningar är två sidor av samma mynt och därför kan Jakob ta sin utgångspunkt i gärningarna när han ska visa på tron, 2:21, 24, 25 och exemplet med Abraham och Rahav visar på detta.

Ordet tro är ett viktigt ord i Bibeln, men inte i den utombibliska världen. Grekerna menade att tro var något mindervärdigt, en brist på kunskap och visshet. Men för judarna betyder ordet gemenskap med Israels Gud, tillit, tilltro och trohet.

När vi läser Jakobs brev svarar Jakob på helt andra frågor. När de hednakristna börjar ställa frågor om tro och gärningar och i värsta fall håller på att lösgöra tron från gärningarna måste Jakob varna för en falsk tro, en inbillad tro. Han talar i v 17a om ”tron i sig” skild från gärningarna, en sådan tro finns inte. Den är en illusion och därför inte trovärdig. De texter som talar om att vi ska bli dömda efter våra gärningar hör också samman med Jakobs sätt att tänka. Dessa verser till exempel i Matt 25 bottnar i vår tro, huruvida vi är ”rättfärdiga” eller ”förbannade”.

Det är uppenbart att Jakob hävdar för det första att det inte finns någon tro utan gärningar och för det andra att tron visar sig genom gärningar. Lägg märke till att Jakob skriver *genom* gärningar i v 21, 22, 24 och 3:13. Han talar inte om gärningar i sig.

I v 18 kommer en given invändning som hävdar att vi tror på Gud. Svaret i v 19 är judisk och går tillbaka på den judiska bekännelsen i 5 Mos 6:4 om att Gud är *en*, hebreiska *achad*. Men, hävdar Jakob, det tror de onda andarna också. Det sanna tron stannar inte vid ett intellektuellt försanthållande. Det hebreiska ordet *achad* har i sig flera nyanser. Det betyder en som räkneord, men också en som är unik eller enastående. För det tredje syftar ordet på två som är förenade. När vi tror på Gud är vi förenade med honom, har del av hans Ande och liv och kraft att göra hans vilja. Om vi inte inser detta betraktar Jakob oss som tanklösa.

Jakobsbrevet

V 21-23 Så följer det andra exemplet om Abraham. Han blev rättfärdiggjord genom gärningar. När Gud talade till Abraham i 1 Mos 15 så trodde Abraham på Gud. Det gjorde att Gud förklarade Abraham för rättfärdig, 1 Mos 15:6. Men denna rättfärdighet måste bli synliggjord och det blir den genom prövningar och genom gärningar. Därför sätts Abraham och vi alla på prov så att vi kan träda upp till bevis. När Abraham bestod provet så ”uppfylldes Skriftens ord”.

Jakob knyter an till den stora tradition som håller Abraham som det stora exemplet på en människa som håller fast vid sin tro mitt i prövningarna.

Paulus använder sig också av exemplet Abraham i Rom 4:2 och säger där att Abraham inte blev rättfärdiggjord *på grund av* gärningar. När det är sagt går det inte att förneka att det ändå finns en viss spänning mellan Jakob och Paulus, knappast i grund, men de skriver in i olika sammanhang. För Jakob är det självklart att tro och gärningar hör samman. Paulus förstod förhållandet mellan tro och gärningar på samma sätt, men skriver in i en annan situation. De som lyssnade till Paulus fick lära sig att undvika laggärningar. Jakob polemiserar inte mot Paulus, utan mot dem som påstår att de har tro fast de inte har det.

Lägg märke till att bli rättfärdiggjord här är synonymt med att frukta Gud, 1 Mos 22:12 och att bli Guds vän. Uttrycket kontrasteras i 4:4.

V 24-25 utgör en sammanfattning och en övergång till det tredje exemplet som visar på gärningarnas betydelse. Berättelsen om Rahab återfinns i Josua 2:1 ff. När Israels barn ska gå in i löfteslandet sänder Josuas in två spejare. Dessa kommer till skökan Rahab där de övernattar. Men kungen i Jeriko får veta detta och sänder dit sina krigsmän, men Rahab säger att de lämnat hennes hus. Denna lögn förklarar hon med att Jerikos invånare fruktar Israels Gud, Jos 2:9-13.

Vad är det för gärning Rahab gjort? Ur moralisk synpunkt är den minst sagt tvivelaktig. Hon förråder sitt eget folk. Rahab gömmer undan spioner och hon ljuger för sin kung. Hur kan en sådan förklaras för rättfärdig?

Enligt judisk tradition trodde hon på Israels Gud som en barmhärtig Gud och hon handlade därefter. Jämför återigen med kommentaren till 2:13 som säger att barmhärtiga gärningar övervinner domen. Den här berättelsen handlar också om hedningen Rahab konverterar till judisk tro. Hon kom till tro (på Israels Gud), Matt 1:5 och Hebr 11:31. Observera att Jakob inte skriver någonting om Rahabs tro, men att det så att säga ligger i sakens natur. Så sammanfattar Jakob sin undervisning om att handla rätt med. Han har gjort det genom att jämföra den störste av fäderna med en sköka, Israels stamfader med en utländsk sköka. Gud har sannerligen inte anseende till person.

V 26. Slutsatsen kommer i form av en liknelse. Kroppen här står för hela människan. Människan fick liv när Gud blåste in sin livsande i henne, 1 Mos 2:7 men dör när livsanden lämnar henne. På samma sätt hör tro och gärningar samman. Det är det gärningarna som håller tron vid liv. Om gärningarna lämnar tron är tron död.

Det är viktigt att förstå att det inte är mängden tro eller antalet gärningar som är avgörande, utan helheten, livssammanhanget.

Jakobsbrevet

3:1-12 ... genom att tala rätt

Texten om tungans bruk antyds redan i huvudtesen för brevet, 1:19, 26 och i övergången mellan att tänka rätt och handla rätt, 2:12. Den får en tillämpning i 2:2f, 15f och tas upp igen i 4:11 och 5:12. Det är med andra ord ett centralt tema. Här i 3:1-12 har vi själva huvudbehandlingen av temat.

V 1-2 Kapitlet inleds med förmaningen att inte många bör bli lärare. Varför säger Jakob så? Det är inte ovanligt att det riktas förmaningarna mot andliga ledare. Vi finner det i GT, till exempel hos profeterna Hesekiel 34 och Hosea 4-5. Jesus riktade skarpa varningar mot ledare i Matt 23 och Paulus gör det i 1 och 2 Timoteusbreven och Titusbrevet, Petrus i 1 Petr 5:1 ff och så vidare. Jak 3:1 framstår som en fristående vers eftersom den fortsättningen kommer först i 5:13 ff där församlingens ledare förmanas vidare.

Vi får därför förstå 3:1 som en inledning till hela avsnittet om tungans bruk. Lärarna var högutbildade och hade hög status bland folket. De hade rätt till underhåll och deras ord hade stor betydelse för gemenskapen. Det gällde också i den kristna församlingen.

Skälet till Jakobs varning är dels att vi här talar om andlig insikt och dels att kristna lärare har stort ansvar för andras andliga väl, se Matt 5:19. Läraren ska vara återhållsam med sina ord, se Matt 12:36, och visa sin lära genom sina handlingar.

Jakob riktar sig till alla, eftersom han säger ”mina bröder” när han säger att det inte går att ta lätt på lärarkallelsen och det torde vara det som ligger i orden om att de ska få en strängare dom. Nästa utsaga: ”Vi begär alla många fel” kan förstås som en övergång till just alla. Inge är fullkomlig och detta är en utgångspunkt för Jakob. Här blir hans människosyn, densamma som Paulus företräder, tydlig.

Jakobs och Nya Testamentets människosyn

I bibeln finns många olika ord för det svenska synd och det gör att bibeln är mer konkret än vi vanligen är när den talar om synd. I GT finns mellan tio och femton ord som på svenska blir ogudaktighet, överträdelse, orätt, ondska, lögn, villfarelse och så vidare.

I NT använder Jakob följande ord:

synd (grekiska <i>haamartia</i>)	1:15, 2:9, 4:17, 5:15, 16 och 20.
syndare (grekiska <i>hamartolos</i>)	4:8, 5:20
överträdare (grekiska <i>parabetes</i>)	2:9, 11
överträda (grekiska <i>paratoma</i>)	2:10, 3:2
bedra, villovägar (grekiska <i>planan/plene</i>)	1:16, 5:20

Och förutom dessa talar han om att

ta miste	1:22
lura	1:26
skryt, strid	3:14-16. 4:1-3
begär	1:14, 4:1, 3

Jakobsbrevet

Synd är med andra ord ett mångsidigt begrepp. Jakob skiljer också mellan överträdelser och underlåtelser, 2:14 ff och sådant som sker medvetet och omedvetet, 4:17. Jakob graderar aldrig synderna så att det ena är värre än det andra, 2:10, utan synd är synd, något som förstör relationer mellan människor och förhållandet till Gud. Vi talar om brott mot det dubbla kärleksbudet.

Syndens följder tas upp redan i 1:13-15 och Jakob anger den onda driften, hebreiska *yetzer ra* som orsak. Jämför med Paulus i Rom 6:7 f och 7:7. Den judiska tron hävdar att det finns en ond och en god drift inom varje människa. Enligt dem kunde man övervinna den onda driften eller hålla den onda driften i schack genom att hålla sig till och leva efter Torahn. Denna möjlighet sattes ifråga redan av de första kristna teologerna och än idag finns olika hållningar till denna viktiga fråga.

Det var bibelställen som Jak 1:13-15, Rom 6:7f och 7:7 som utgjorde bakgrunden till den kristna läran om arvssynden, människans onda natur som främst Augustinus lärde.

Stoikerna menade att det var möjligt att tämja den onda driften genom självdisciplin. När frågan inte löstes kunde den kristne teologen Pelagius (-431 e Kr) ansluta sig till den judiska tron och som stoikerna mana till krafttag mot den onda driften. Hans grundsyn var att människan föds oskyldig och med möjlighet att lyda Gud. Synden kommer då till människan utifrån och förstör människornas goda vilja. Alla människor drabbas av detta.

Men Augustinus (354-430 e Kr) tog strid om detta och menade att människans natur blivit förgiftad och att hon inte kan lyda Gud. Människan står dessutom i en personlig och gränslös skuld inför Gud. Människan är helt beroende av Guds vilja att frälsa.

Den romersk-katolska kyrkan och till exempel metodisterna har här intagit en mellanposition. De menar att människan förvisso föds fördärvad, men att det finns tillräckligt med god vilja hos varje människa för att kunna säga ja till och samarbeta med Gud. Den skuld människan har får hon i och med att hon överträder Guds vilja. Den är därmed personlig.

Vad säger då Jakob?

När Jakob förmanar sina läsare utgår han inte från människans möjligheter att nå det ideala. Jakobs människosyn är betydligt mer realistisk än så. Det pågår en kamp inom människan så länge vi lever på jorden. Det är denna och inte dolda orsaker som präglar Jakobsbrevet.

När Jakob och övriga nytestamentliga författare förmanar och varnar är det faktum att vi tagit emot Kristus själva utgångspunkten. När vi har fått nytt liv av Gud förändras förutsättningarna. Vi lever i det goda livssammanhanget och den Helige Ande hjälper oss att hålla den onda driften i schack.

Det är den onda driften som ligger bakom tungans bruk, 3:6, 8 och 11. Avsnittet 4:1-5:6 ger en ganska dyster bild av människan.

Kampen blir synlig redan i 1:13 där det heter att Gud inte frestar. Men det är inte orsaken som intresserar Jakob utan fenomenet att vi frestas eller prövas. Jag brukar skilja mellan ordet frestelse i vilket ligger en ond avsikt och prövning som har en god avsikt. Det går att betrakta kampen ur olika perspektiv och det är det vi ser när vi läser Matt 6:13 och jämför denna vers med 1:13. Det kan se ut som om Gud står bakom frestelserna, grekiska *peirazomai*, något som Jakob avfärdar. Men Jakob är medveten om att det pågår en kamp och att Gud visar sin

Jakobsbrevet

omsorg om oss också i kampen. 1:22 ff är en uppmaning till oss att inte glömma Guds omsorg om oss. Vi kan obetänksamt lämna Gud i våra sinnen och Jakob ber här att vi inte ska göra det. Samma omsorg kommer till uttryck i 1 Kor 10:13 där Paulus skriver att Gud inte frestar/prövar någon över sin förmåga. Det är också vad vi själva ber i bönen Fader vår ... inled oss inte i frestelse.³

Jakob riktar nu in sig på en enda, det gift som finns inom oss alla och som kommer genom tungans felaktiga bruk. Han använder sig av nio olika bilder

1. Tungan är som ett betsel, v 3
2. Tungan är som ett litet roder, v 4
3. Tunga är en eld, v 6
4. Tungan är full av gift, v 8
5. Tungan är kluven, v 9
6. Tungan är som en springkälla, v 11
7. Tungan är som ett fikonträd, v 12
8. Tungan är som en vinstock, v 12
9. Tungan är som en saltvattenkälla, v 12

V 3-5a Aristoteles använde liknande bilder och de två första bilderna var kända för den tidens människor. De visar på sambandet mellan munnen och kroppen. Bilden med fartyget imponerade. Den stora otympliga båten som kämpar mot havets vågor kan manövreras med hjälp av det lilla rodret. Så stor makt har tungan.

Det går att betona bilderna olika. Texten kommer bäst till sin rätt om man tolkar bilderna som tungas positiva möjligheter. Om vi kan styra vår tunga har vi stora möjligheter. Då kan till och med de onda böjelserna hållas i schack. Men det motsatta kan också inträffa och den nästa bilden vittnar om detta.

V 5b-8 Den tredje bilden är mer direkt. Jakob skriver att tungan *är* en eld. Denna bild är också välkänd särskilt inom den judiska tron. Med retorisk stegring skildas tungas som en onskans makt, den finns bland våra lemmar, smutsar ner hela vår kropp, sätter tillvarons hjul i brand och är själv antänd av Gehenna.

När Jakob beskriver tungans negativa makt på detta sätt blir det uppenbart att den får sin makt från Gehennas eld, en symbol för onskans hemvist. Judarna tänker på Hinnoms dal där dyrkan av Molok där till och med barn kunde offras, se 2 Kon 23:10. Elden i Gehenna är en symbol för det som går emot Guds vilja. Det är denna eld som antänder tungans eld.

³ För att få en bakgrund ska du erinra dig vad vi lärde om Jesu frestelser och läsa kommentaren om frestelser och prövningar som finns på sidan 35 f i Matteuskommentaren. Jag vill också, som ett komplement, säga att en kristen är insatt i Jesus Kristus. Vi vandra i honom och är kallade att bli alltmer fyllda med hans Ande. Men vi kan frestas av världen, djävulen och vår egen natur, för att citera Martin Luther. Vi kan välja att lämna vägen och gå ner i diket. I den här bönen ber vi att Gud ska växa sig så stark i oss att han inte låter vår egen vilja förleda oss. Bönen handlar därför om Guds beskydd. Martin Luther säger i den lilla katekesen att ”Gud frestar ingen, men vi ber i denna bön, att Gud skall beskydda och bevara oss, så att djävulen, världen och vårt eget kött inte bedrar oss och förför oss till vantrö, förtvivlan och andra svåra synder och laster, och att vi, när vi frestas, inte låter oss övervinnas, utan kämpar för att vinna slutlig seger.”

Jakobsbrevet

När Jakob talat om tungans möjligheter på gott och ont jämför han våra möjligheter att tämja tungan med våra möjligheter att tämja naturen. Jakob nämner om himmelens fåglar, markens vilda djur och kryp och vattnens djur. De vilda djuren är inte lätta att tämja, men det går. Däremot går det inte att tämja tungan, fortsätter Jakob. Den är full av dödligt gift, som ormens tunga i paradiset, se Ps 140:4.

Jakob är införstådd med att vi ska använda tungan som Gud vill och att vi i viss mån kan det, men menar samtidigt att vi aldrig kan bli fullkomliga. Det gift som finns inom, den fallna naturen, den onda viljan och de onda begären ska vi försöka hålla tillbaka, men inte som stoikerna genom egen kraft utan genom evangeliets kraft! Och så går vi vidare, med en femte bild, den klivna tungan som visar just denna dubbelhet hos oss människor.

V 9-12 Jakob visar att *vi*, v 9, med samma mun, v10, välsignar och förbannar, men vill säga till dem som lyssnar att det är en ohållbar situation. Så får det inte vara. Just här måste vi sätta in stöten. Vi har tidigare visat på nödvändigheten av *meta-noeo*, att lära sig tänka som Gud och av att göra det evangeliska ordet för att inte komma på kant med Gud och arbeta emot vår egen helgelse. Det är ohållbart att leva ett dubbelliv, se 1:7.

Jakob använder sig av fyra bilder. De fyra bilderna har det gemensamt att de visar hur orsak och verkan hör ihop. Han skriver först att munnen är som en springkälla, men en sådan kan inte sött och salt vatten på en och samma gång. Denna bild var känd eftersom stoikerna använde den när de hävdade att människan kan renodla sitt inre.

Jesus använder liknande bilder när han vill visa på människans hjärta, se till exempel Matt 7:16 ff. Men till det måste sägas att Jesus eller Jakob aldrig tänkte individualistiskt eller att människan skulle kunna disciplinera sig som en stoiker och göra om sig själv. I det judiska tänkandet där hjärtat har såväl en god som en ond böjelse är det livssammanhanget som är avgörande.

Om vi ska förstå Jakob måste vi förstå att en människa som är insatt i det goda livssammanhanget visserligen också har en ond böjelse och kan tala elakt, men hon bör låta evangeliet få makt över sig. Hon bör inrätta sig efter evangeliet och göra Ordet. En kristen människa kan lära sig att tänka som Gud, handla som Gud och tygla sin tunga. I det perspektivet blir v 6 motsatsen. V 6 är ett uttryck för en människa som är insatt i det onda livssammanhanget.

Jakob lär oss att vi inte får vackla i fråga om vilket livssammanhang vi tillhör. Nu gäller det att inrätta sig efter det goda livssammanhanget och att handla vist, något som nästa del av brevet tar upp. Vi går därmed över till brevets andra huvudtes, den som säger att en sann gudstjänst är det att handla i enlighet med Guds Vishet.

DEL 2 ... annars bedrar ni er själva

Den andra delen, 3:13-5:6 handlar om sann och falsk vishet, se särskild kommentar till 1:5-8. 3:15 utgör själva kärnan i den andra delen. På den här tiden stod just visheten högt i anseende, 1 Kor 1:22. Jakob underkänner all jordisk vishet och utvecklar i stället samma tanke som finns i Ords 8.

Sann vishet är inte bara att göra rätt utan att göra det med ett rätt hjärta. Den falska visheten leder till att vi blir tvehågsna och behandlar folk olika, kanske till och med upproriska. Den sanna visheten däremot är ärlig, ödmjuk och underordnar sig Gud, den är knuten till Gud. Till exempel

3:13-18	Den sanna visheten
4:1-6	Den falska visheten
4:7-10	Om vårt förhållande till Gud
4:11-5:6	Om vårt förhållande till varandra

3:13-18 Den sanna visheten

3:13-4:6 har en tydlig byggnad. Först 3:13-18 där Jakob principiellt talar om sann och falsk vishet. Sedan 4:1-3 som visar vad som händer om vi lever efter den falska visheten och så avslutar Jakob med en uppmaning grundad i Skriften, v 4-6.

I **3:13-18** får vi veta att sann vishet kommer från Gud. Den vise behöver aldrig framhäva sig själv, eftersom han lärt sig att lita på Gud. I den meningen är vishet detsamma som fromhet eller saktmod. De visaste av alla beskrivs som saktmodiga, se 4 Mos 12.3 och Matt 11:29, 23:10 ff.

När vi får del av Guds Visdom (=Jesus Kristus) kommer det till uttryck i vår goda vandel, grekiska *tes kales anastrofes*, ett uttryck som även används av Jesus i Matt 5:16 och Petrus 1 Petr 2:12. Det är ett etiskt ord, men med en ton av estetik. En god vandel är vacker och skön. Den goda vandeln ligger bakom uttrycken i 1:8 och 5:19. Den goda vandeln är den livsstil som utvecklas i det goda livssammanhanget. Vi ska anpassa oss till vårt ideal Jesus Kristus.

Om vi inte gör det kan det motsatta inträffa, **v 14**. I de svenska översättningarna talas om avund, som på grekiska heter *zelos*. Ordet är i den judiska miljön oftast positivt. Det kan användas om Gud själv när det heter att Gud är en svartsjuk Gud, 2 Mos 34:14 med flera. Paulus använder det också positivt i 2 Kor 9:2 och 11:2. Det är samma ord som när vi talar om seloter och Folkbibeln har, rätt eller orätt, gjort en sådan politisk tolkning av 4:2. Om detta är en riktig tolkning blir 4:2 fullt begripligt. Här använder Jakob ordet negativt och förstärker det genom att säga ”bitter avund” för att ingen ska missförstå honom.

Det hade räckt om Jakob kontrasterat det jordiska mot det himmelska, men i **v 15-16** han förstärker den jordiska visheten genom att kalla den oandlig och demonisk. Han knyter an till en judisk utläggning av 1 Mos 2:7 där människans ande ställs i motsats till Guds Ande. Det är den fallna människan som orsakade Adams lögn, Kains stridslystnad och de begär och den laglydnad som rådde på Noas tid. Det handlar återigen om livet med Gud eller livet utan Gud.

Jakobsbrevet

Vi kan jämföra denna utveckling från avund och stridslust till oordning och allt ont med utläggningen av 3:6.

Men det som kommer från Gud är endast goda gåvor, se 1:17. Vishet är en sådan gåva. Den är ren, fredlig, mild ... I 3:17 finns, menar jag, en inbyggd polemik mot lag ivrare i allmänhet och seloter i synnerhet. De nybildade församlingarna utgjordes inte av någon enhetlig grupp människor, utan alla slag av människor var närvarande. Paulus talar i Gal 2:4 om falska bröder.

Resultatet av deras verksamhet är självhävdelse och stridigheter och därför kan derasandel inte komma från Gud. Gud är inte sådan.

Uppräkningen i v 17 sker i fyra led. Först och främst talas det om att vara ren, det vill säga helig. Det är en människa med ett rent hjärta inför Gud, vilket vi får genom att låta Jesus regera i våra liv. Ur vår gemenskap med Gud genom Jesus i Anden växer sedan frid, mildhet och foglighet. De tre orden bildar ett mönster som vi känner igen. Frid, hebreiska *shalom*, avspeglar Guds eget väsen, Jes 9:6f, Matt 11:28ff och Matt 5:9.

När Jakob beskrivit visheten går han över till vad vishetens resultat. Han säger, för det tredje, att visheten är rik på barmhärtighet och goda gärningar. På grekiska står det faktiskt ”goda frukter”, något som sedan följs upp i v 18. Det innebär att det nya livet producerar god frukt. Jämför med Paulus ord i Ef 5:8f och Gal 5:22.

Men att bära god frukt är först att öppna sig för Gud och ta emot det Han har att ge. Jesus visar detta i en liknelse i Matt 21:43. Jesus säger att Guds rike ska ges åt ett folk som bär dess frukt, det vill säga tar emot det. Här finns med andra ord ingen gärningslära alls, snarare handlar det om en god cirkel där det ena ger det andra.

För det fjärde skriver Jakob att visheten är omutlig och uppriktig. Visheten verkar inte för att behaga människor. Gud tar inte hänsyn till person, eftersom han i sig är vishet, oavsett vem han har framför sig.

V 18 är förhoppningsvis nu lättare att förstå. Rättfärdighetens frukt är rättfärdighetens gärningar och de förmedlas i frid. Och de ges åt dem som skapar frid. Frukten innebär att *shalom* förverkligas. Det är den goda cirkel som inte går att ta miste på. Av Jakobs sätt att formulera sig är det oklart om det är Gud eller den troende som sår ut utsädet. Samma tolkningssvårighet finner vi i till exempel när Paulus talar om Andens frukt i Gal 5:22. Är det Guds Ande eller människans ande? Jag tror inte vi behöver skilja dem åt, eftersom vi är förenade med Herren i en och samme Ande, 1 Kor 6:17.

4:1-6 Den falska visheten

I nästa avsnitt **4:1-3** talar Jakob om följderna av att följa den jordiska visheten. Det första som vi behöver tänka igenom är vem Jakob skriver till. Skriver han inte till de kristna? Jo, han skriver främst till de kristna, men kanske också i förlängningen till människor runt omkring dem. Det verkar med andra ord som om det förekom strider, tvister och till och med mord ibland dem. Så kan det gå när den kristna människan väljer att gå sin egen väg.

Jakobsbrevet

Temat var uppe redan i 1:14. Jakob syftar på den onda driften som finns hos oss människor och som får oss ”att göra det vi inte vill göra” för att citera Paulus. Dessa onda begär ska vi förstå som egoistisk njutningslystnad, strävan efter jordiska ägodelar eller förgänglig glädje. Det är viktigt att förstå att Jakob inte moraliserar. I den grekiska världen, liksom vår, var njutning och självförverkligande något eftersträvänsvärt. Det Jakob varnar för är att låta dessa begär ta över herraväldet i våra kroppar. Han säger att dessa begär för krig i våra lemmar. Det finns väl ingen kristen som inte har erfarit detta? Paulus talar om detsamma i Gal 5. Här gäller alltså att tänka rätt, handla rätt och att tala rätt. Vi ska anpassa oss till vårt ideal, Jesus Kristus.

Jakob skriver i v 2 f:

ni vill ha	men uppnår ingenting
ni dödar	men kan inte vinna
ni kämpar	men har ingenting
ni ber	men får ingenting

Den första varningen talar om för oss att i Guds rike kan vi inte ta oss någonting. Så varför ens försöka att göra bruk av de egna begärens?

När det gäller den andra anklagelsen som innehåller mord går den att förstå på tre olika sätt. Det första är att förstå den på ett bildligt sätt, på samma sätt som Paulus ord i Gal 5:15. Det andra att här finnas en anspelning på Bibelns ”svarta tråd”, den som innehåller det brodermord Kain begick. Johannes tar upp denna teologi i 1 Joh 3:11 ff. Eller kan det vara så att här finns en antydning om seloternas verksamhet? Dessa tre tolkningar behöver inte utesluta varandra.

Den tredje anklagelsen liknar den första och är allmänt hållen.

Den fjärde handlar om att inte be och därför inte få något. Till denna anklagelse fogas två förtydliganden. Det sägs för det första att de visserligen ber, men de ber illa. De förstår inte bödens väsen. Vidare sägs att ber med fel motiv, nämligen av njutningslystnad och om de får något kommer de att slösa bort det de får inom lustens område. På det sättet kommer de ännu längre bort från Gud. Vad säger Jesus om bödens väsen?

Jesus lär oss att det finns två sätt att be på, Matt 6:5-8. Det ena är att be som hedningarna, det vill säga efter sina egna önsknings. Det andra är att be i Jesu namn, efter Guds vilja. Det gäller att be med vishet, för att tala med Jakob. Detta har han skrivit om redan i 1:5.

Vi lever i det goda livssammanhanget, i Kristus Jesus. Vi är förenade med Gud och Han beskyddar, vägleder och svarar på våra böner, se Matt 7:7 ff, 21:22, Joh 14:13, 15:7, men också 1 Joh 3:22. Han svarar alltid på bön, men inte efter vår vilja, utan så som Han vill. Hur kan du tänka tanken att Han inte svarar på bön?

Han talar om för oss *hur* vi ska be, Rom 8:26. Vi ber förenade med Jesus Kristus, i Jesu namn och har blivit lovade att Han ska ge oss vad vi behöver. När vi är intagna i Gud, förenade som man och hustru, behöver vi inte ledas av våra egna lustar. Vi kan i stället troget ägna oss åt tacksägelser och åt att be som vi tycker oss bli ledda av Anden.

Mot den bakgrunden blir nästa stycke begripligt.

Jakobsbrevet

I v 4-6 vänder sig Jakob till de trolösa. Orden ska förstås som en provokation. Hur vill ni ha det? Vill ni vara vänner med Gud eller världen?

Huvudordet är här vänskap och för att förstå det behöver vi känna till antikens förståelse av ordet vänskap. Vänskap var inget spontant, utan liknade närmare ett väl genomtänkt kontrakt. Genom vänskapen var båda förpliktade att hjälpa varandra och gemenskapen skulle utgöra en trygg ram. I ett vänskapsförhållande var parterna *en* själ med varandra. De tänkte lika och de hade samma mål. Den som bröt en sådan gemenskap förvandlades till en fiende. Se Syrak 6:17, 22:20 eller dra dig till minnes Jak 2:23 där Abraham kallas Guds vän.

I sammanhanget är det också rätt att tänka på hur vi älskar Gud av *hela* vårt hjärta, 5 Mos 6:4 ff. Jesus talar på samma sätt i Matt 6:24.

I v 5 hänvisar Jakob till Skriften. Men orden finns inte ordagrant i Skriften. Närmast ligger 2 Mos 20:5 och 5 Mos 4:24. Den som överger gemenskapen med Gud, eller kluven inför den, blir Guds fiende. Därmed kommer förhållandet till Gud att präglas av fiendskap, strid och avund. Jakob skriver ändå att Gud längtar efter dessa personer, något vi ska se mer av i v 6. Gud vill upprätta varje människa som kommit på kant med Honom.

Vi kan tycka att bilden av en vänskapspakt med Gud är stark, men än vanligare är bilden av ett äktenskapsförbund. Tydligast är enligt mitt förmenande 5 Mos 6:4 ff. Det är i ljuset av äktenskapet vi förstår orden om att ”älska Gud”, vara ”trolös” och ”svartsjuk”. Se 2 Mos 34:14, 5 Mos 4:24, 5:9, 6:15, Jes 9:7, 37:32, 59:17 eller Hes 5:13.

Guds helighet kan uppfattas på två olika sätt, som kärlek eller vrede. Det är två sidor av samma egenskap och det är vår position och hållning gentemot Gud som bestämmer hur vi uppfattar honom. När Gud blir förorättad krävs en uppgörelse och en omvändelse från den högmodige som vi ser i v 6. Orden i v 6b kan användas som en sammanfattning av hela Jakobsbrevet. I nästa avsnitt utvecklar Jakob orden om att Gud ger nåd till de ödmjuka.

4:7-10 Om vårt förhållande till Gud

Det här avsnittet är så kort att vi kan fråga oss om det verkligen är ett eget avsnitt. Men det är så säreget att det måste behandlas som ett eget avsnitt. I dessa fyra versar finns tio uppmaningar och ett löfte.

1. Böj er under Gud, v 7 (FB - Underordna er Gud)
2. Stå emot djävulen – och han ska fly, v 7
3. Närma er Gud – och han ska närma sig er, v 8
4. Gör era händer rena, v 8
5. Rena era hjärtan, v 8
6. Klaga, v 9
7. Sörj, v 9
8. Gråt, v 9
9. Vänd skrattet i tårar, v 9
10. Glädje i bedrövelse, v

Löfte: *Ödmjuka er inför Herren –och Han ska upphöja er, v 10*

Jakobsbrevet

När vi studerar det närmare ser vi att hela avsnittet ramas in av ett positivt löfte, v 6b och 10, varför Baasland menar att detta verkligen är ett eget avsnitt.

Avsnittet påminner om den gammaltestamentliga domsförkunnelsen, några av psalmerna och den nytestamentliga förmaningen.

Jesus talar i samma anda när han håller sin Bergspredikan, särskilt i saligprisningarna. Vi kan även jämföra vårt avsnitt med Ords 3:27-35. 1 Petr 5:6-9 är en utläggning av Ords 3:34. Detta visar att de nytestamentliga författarna var väl förtrogna med GT.

Genom att samla upp tio förmaningar på detta sätt vill Jakob stryka under allvaret i vad han säger eller skriver. Jag menar som Baasland att uppmaningarna ska förstås i vid mening, som en följd av evangelium eller som inriktningen på det goda livssammanhanget. Inte som ett program för tänkta asketer som ibland gjorts gällande.

Vad vill Jakob då ha sagt? Vi kan ställa samman de tio uppmaningarna under tre huvudrubriker och kommentera dem var för sig. Den första består då av de tre första och får rubriken:

Böj er under Gud

Vad innebär det att underordna, grekiska *hypotassein*, sig Gud? Någon tänker att det är detsamma som Jesu ord om att mista sitt liv. Det måste i så fall förtydligas genom att vi tolkar Jesu ord som att mista sitt eget-liv, sin självskhet. Vi kan inte leva för oss själva, med det skapade som gud för då blir slavar under den värld där djävulen regerar.

Att underordna sig Gud betyder att bejaka Gud och det han gjort genom Jesus Kristus, att betrakta sig själv och skapelsen som återlöst och inrätta sitt liv därefter. Djävulen vill tränga in i oss med andra tankar. Tyvärr har han tillträde genom vår köttsliga natur och det är de begärelser som bor där Jakob varna för i 1:13 ff och 3:6. Martin Luther talar på samma sätt när han talar om ”djävulen, världen och vårt eget kött”. Hur ska vi kunna vinna seger mot dessa?

Jakob svarar kort; Böj er under Gud.

Den andra huvudrubriken samlar ihop uppmaningarna tre, fem och sex. Närma er Gud och rena era händer och hjärtan och är tillämpningen av underordnandet.

Rena er

Dessa tre uppmaningar knyter an till gudstjänsten. Att närma sig Gud var att dra upp till templet. Det är en bra bild eftersom det gäller även för icke-judiska sammanhang. Det var också där de olika reningarna ägde rum.

Jakob tänker inte i första hand på gudstjänsten utan på den enskildes omvändelse. Ps 24 exemplifierar utmärkt vad som gäller. Ingenting hindrar att detta sker inom gudstjänstens ram. Författaren vänder sig i första hand till de tvehågsna, det vill säga till dem som har delade hjärtan och som omtalas redan i 1:6. Det gäller att ställa in sitt liv helt och hållet under Guds herravälde. Denna fördjupade omvändelse gör att djävulen flyr.

Jakobsbrevet

De övriga fyra uppmaningarna, sörj, gråt, klaga och vänd skrattet i tårar med de negativa följderna ska förstås som en beskrivning av dem som lever i det onda livssammanhanget. Jakob talar om den dom som väntar de högmodiga.

De högmodigas dom

De som lever utan Gud kan skratta, men deras självbelåtenhet och tomma skratt ska vändas i sorg, gråt och klagan. Jakob återkommer till denna livsstil i 5:1 ff. Jakobs uppmaningar ska förstås som ironiska och som ett tilltal att de ogudaktiga redan nu kan börja gräma sig över sin livssituation. Uppmaningarna har med andra ord ingenting att göra med askes, utan är domsutsagor helt i linje med profeternas domsutsagor i GT.

Så sammanfattar Jakob de tio uppmaningarna med den evangeliska uppmaningen att alla människor bör ödmjuka sig under Gud. Den som är eländig kan bli upphöjd av Gud. Evangeliet är inte att vi ändrar oss utan just detta att Gud vill upphöja. På det sättet har Jakob knutit ihop avslutningen av dessa versar med inledningen i v 7.

4:11-5:6 Om vårt förhållande till varandra

Det tredje avsnittet ska ses i ljuset av huvudtesen i 1:22 ”Var Ordets görare, inte bara dess hörare, annars bedrar ni er själva”. Men nu ligger betoningen på den senare delen av satsen, att bedra sig själv. Detta avsnitt har fått mycket uppmärksamhet i takt med det ökade intresset för socialetik och frågan om kyrkans politiska engagemang. Men det måste ses i sitt sammanhang. Om 4:7-10 handlade om vårt förhållande till Gud handlar 4:11-5:6 om vårt förhållande till medmänniskan. Det sista kan inte förstås utan det första. Om vi gör det bedrar vi oss själva, för att tala med Jakob. Vi måste ha kärleken till Gud i bakhuvudet när vi läser och utlägger det följande.

Detta avsnitt utgör en helhet men kan delas in i tre underavdelningar enligt följande:

4:11-12	till dem som förtalar
4:13-17	till de tvehågsna
5:1-6	till de rika

Exegeter har brottats med frågan vilka Jakob skriver till. Vi såg i 4:7-10 att Jakob gled från de kristtrogna, via de tvehågsna till de högmodiga. Något liknande tycks ske här. Baasland skriver:

Brevets mottagare är i första hand de kristna. Det gäller också Jak 4:13-17. Men det skrivs till kristna som inte lever avskilda från sin omgivning. I synnerhet gäller det de judekristna som lever nära andra judar. Dessa judar, och även icke-judar, som lever i deras närhet är indirekt mottagare av brevet.⁴

Exegeterna skiljer mellan givna läsare och tänkta läsare. I 4:11-12 tänker vi oss med andra ord främst de kristna, vilket stryks under av ordet ”broder” i v 11 och vi har särskild anledning att ta till oss vad Jakob skriver.

4:11-12 knyter an till vad Jakob sagt om tungans bruk i 1:19, 26 och 3:1-12. Dessa ord kan uppfattas som moralistiska, men det som skiljer dem från moralism är motiveringen som är

⁴ Baasland 1992, sid 143.

Jakobsbrevet

djupt teologisk. Det är hänvisningen till Israels Gud som motiverar moralen. Detta är nyckeln till förståelsen av ord som dessa. I 3 Mos 19:12 och 16 finner vi bakgrunden. Att förtala och döma sin nästa är att döma Gud. Gud har skapat alla människor och stödjer dem, se också Jak 3:9 och Ords 17:5.

3 Mos 19:16 kopplar samman förtal med gift. Förtalet är det onda hjärtats handling som kan utvecklas till hat och mord. Jesus talar på samma sätt i Matt 5:21-26 och Paulus i Gal 5:15.

Förtalet är vidare att bryta den vänskapspakt vi talde om i kommentaren till 4:4.

Slutligen är förtalet ett angrepp på lagen och därmed lagens upphovsman, på Gud själv. När Jakob talar om lagen framgår det av v 12 att han främst syftar på vad vi kallar det dubbla kärleksbudet, se 2:8. Vi ska vara lagens görare, det vill säga inte döma vår nästa.

Det finns bara en lagstiftare och det är Gud. Han ensam kan fri eller fälla och vi kan inte ta hans plats. Det är den teologiska motiveringen. Som kristna är vi kallade att leva av och genom evangelium.

4:13-17 vänder sig till dem som är väldigt upptagna av mycket annat. Det har förberetts av vad Jakob sagt om lag och dom i 2:8-13. Jakob riktar sig till de tvehågsna som han karaktäriserar som högmodiga. De är nämligen upptagna med så mycket annat, något som strider mot visheten, se Ords 27:1. De är inte onda, men självupptagna och inriktade på sitt eget snarare än på vad som är av Herren.

Dessa människor som adresseras med orden ”ni som ...”, v 13, förstår sig på handel, men inte livet. Egentligen vet de inte ens något om morgondagen. Jakob knyter först an till det alla vet, nämligen att livet är kort och obeständigt, som en dimma. I judisk miljö användes bilden emellanåt för att illustrera livet utan Gud. Det minsta vi människor bör tänka på är att det vi gör kan bara ske ”om Gud vill”, v 15, ett uttryck som härstammar från Sokrates och som blivit allmänt. Men för Jakob betyder detta uttryck något mer.

Jakob håller samman det genomgående temat i v 15 genom att höra/förstå Herrens vilja och att göra Herrens vilja. Det är OK att skryta, ge ära åt eller berömma sig av Herren. Men den som skryter om sitt eget är på fel spår, jämför 1:10, 3:5 och 14.

Avsnittet slutar med att Jakob återigen påminner om vikten av att göra Herrens ord, att föra en rätt vandel eller handla rätt, för att använda synonyma uttryck. Se även Matt 5:16, 1 Petr 2:12 och Hebr 10:24, men glöm aldrig att förutsättningen för detta är livet i Kristus. Livet i Anden är drivkraften för en kristen.

Jakob talar inte om onda människor, utan om dem som genom sin tvehågsenhet *underlåter* att göra det goda.

5:1-6 är vårt tredje och sista delavsnitt. Där går Jakob hårdare fram och sannolikt vänder han sig till dem som inte är kristna. De kallas här för ”de rika” och bakgrunden till dessa versar finner vi 2:6 och 4:2. Avsnittet börjar med direkta anklagelser. Lägg märke till att Jakob inte anklagar dem för att de är rika, utan för att de

- samlat på sig skatter,
- undanhållit arbetarna rättmätig lön

Jakobsbrevet

- lev i lyx
- dömt den rättfärdige

Grundproblemet är att de rika föredragit skatter på jorden framför skatter i himlen.

Detta är något som redan har skett och Jakob uppmanar till gråt och klagan, något det knappast fanns plats för hos den välmående. Men tilltalat ska förstås som ett profetiskt tilltal. Gråt och klagan är vad som väntar dessa människor, jämför med domsorden i till exempel Jes 13:6.

De rikas handlingsätt, särskilt om de är kristna, ska bestämmas av Guds normer, inte av egna. Gud säger till exempel i 3 Mos 19:13 och 5 Mos 24:14 f att de inte ska undanhålla dagslönen för någon. Den som gör det föraktar Guds bud, det vill säga Gud själv. Jakob låter till och med läsaren associera till 1 Mos 4:10 där Abels blod ropar från marken.

De rikas handlande är meningslöst eftersom rikedom förmultnar, kläder äts upp av mal, guld och silver ärgar och det gör också deras kroppar. Jakob avslutar med att förkorta perspektivet genom orden ”i de sista dagarna”, samtidigt som det bildar övergång till avslutningen på brevet.

Livet i lyx har med andra ord skett på bekostnad av andra.

Den sista anklagelsen gäller domslut och mord, jämför med orden i 2:6 och 4:2. Här påminner Jakob om hur de behandlade Jesus. Kan det i dessa ord även finnas ett inskott, en påminnelse om hur de behandlade Jakob som kallas ”den rättfärdige”. I sak har det ingen betydelse. Den som handlar illa om någon annan vem som helst handla illa mot Gud!

Vilka är de rika i Jakobsbrevet?

Det har blivit vanligt att lyfta fram de socialetiska frågor som Jakob berör. Jakob använde nästan 30 av brevets 108 versar till att tala om förhållandet mellan fattiga och rika. De viktigaste avsnitten är 1:9-11. 1:27, 2:2-4, 2:5-7, 2:15-16, 3:13-18 och 5:1-6.

Jakob pekar aldrig ut någon specifik grupp, möjligen i 5:1-6 de rikare köpmännen som till skillnad mot de mindre kunde se sig rejält på sitt överläge. I rabbiniska förteckningar över syndiga yrken förekommer bland andra dessa.

De rika placeras i Jakobsbrevet utanför den kristna församlingen, 2:2-4. De utgör ett exempel på människor med fel livsinställning. I 2:7 är det de som ”förtrycker er och släpar er inför domstolarna”. De rika företräder en omoralisk hedonism.

Jakob knyter an till bland andra profeterna Amos och Jesaja, se Amos 5:1ff, 8:4ff och Jes 5:8ff och 10:1ff. I synnerhet Jak 5:1 påminner om dessa. Det är inte bara profeterna som anklagar de rika utan även Jesus i Luk 1:52, 6:24ff och 12:15ff.

Det är viktigt att inte förstå kritiken som allmän moralism eller tro att ett asketiskt motiv låg bakom. Det är de rikas förtryck och brist på barmhärtighet, djupast sett deras gudlöshet som utgör motivet för anklagelserna.

Jakobsbrevet

5:7-20 I väntan på Herrens ankomst

Efter dessa skarpa anklagelser påbörjar Jakob kärleksfulla förmaningar till ”bröderna”, v 7, 9, 12 och 19. Det är inte svårt att se att även detta avsnitt kan delas in i tre mindre avsnitt där Jakob uppmanar dem:

5:7-12	att hålla ut
5:13-18	att be för varandra
5:19-20	att leda varandra rätt

Avsnittet handlar om vad som är viktigast för församlingen i sluttiden, samtidigt som blicken riktas fram mot Kristi återkomst. Det är ett avsnitt som därför måste rikta in sig på ”det enda nödvändiga”.

Vi har ”läst” Jakob som vore han den förste kristne läraren efter Jesus och apostlarna. Möjligheten kan vi placera aposteln Petrus vid sidan av Jakob. Jakob svarar på frågan: Hur ska vi omsätta den nya tron i praktiken? Det är en fråga som är lika aktuell idag.

Att det verkligen förhåller sig så framgår av den jämförelse Baasland gör mellan Jakob 5:7-20 och 1 Petr 4:7-10.

	Jakob 5	1 Petr 4
vänta tills Herren kommer	v 7	v 7
klaga inte på varandra	v 9	v 9
varandra	v 9, 16	v 9
framför allt	v 12	v 8
be	v 13	v 7
får någon lida	v 13	v 19
äldste/tjänster	v 14	v 10, 5:1
Gud styrker och belönar	v 15	v 11
Ords 10:12	v 20	v 10, 5:1

Dessa likheter kan inte vara tillfälliga eftersom också Paulus använder dem i 1 Tess 5:6-12. I det avsnitt vi nu har framför oss presenteras därför själva kärnan av evangeliets tillämpning. Dessa förmaningar är så sammanvävda med evangeliet att de kan sägas ingå i evangeliet. De kan inte betraktas som något tillval. Tillämpningarna är det nödvändiga uttrycket av evangeliet. I dessa uppmaningar kan vi se och ta på evangeliet. Evangeliet finns där två eller tre lever detta tillsammans, för varandra.

Det är naturligt att en konkretion som denna ifrågasätts och kritiserats. Den första kritiken kommer framför allt från vår egen tradition som hävdade att Jakob med sina många uppmaningar är lagisk. Vi talade om detta i inledningen av vårt studium.

Den andra kritiken kommer främst från marxismen som menar att samhällsanalysen i Jakobsbrevet är eländig, eftersom den uppmanar människor till ödmjukhet och underkastelse i stället för att församlingen utgöra en motkraft som gör uppror mot orättfärdigheten.

Jakobsbrevet

Den tredje kritiken kommer från modern naturvetenskap som menar att uppmaningen att kalla till sig de äldste för att de ska be trons bön och smörja med olja visar på en förlegad världsbild och utgör ett primitivt stadium av kristen tro.

Jag menar med Baasland, att denna kritik inte träffar sitt mål eftersom den bryter ut delar ur sammanhanget. Avsnittet 5:7-20 måste ses som en helhet liksom brevet. Jakob är ute efter att betona de kristnas omsorg om varandra som avgörande för evangelium. Det framgår av uttrycken

bröder	v 7, 9, 10, 12 och 19
varandra	v 9, 16
omsorg om varandra	v 9, 13-16, 19f
bland er	v 13, 14 och 19

5:7-12 att hålla ut

v 7-8 Anklagelserna mot de rika åtföljs inte av uppmaningen att göra uppror, utan om att hålla ut. I stället sätt allt in under Guds dom. I ett samhälle där yttrandefriheten inte fungera som i våra dagar var detta ett starkt uttalande.

Vi förstår också av uppmaningen att de första kristna aktivt väntade på Herrens återkomst, något vi ska återkomma till när vi studerar 1 och 2 Tessalonikerbrevet, se till exempel 1 Tess 1:9f.

Jakob använder sig av en välkänd bild. Jordbrukaren lever mycket målinriktat. Jordbrukarens styrka är vissheten om att skörden kommer och hans tålmod. Bakgrunden till bilden återfinns i Hos 6:1-3. På samma sätt ska vi vara vissa och tålmodiga.

Herrens ankomst är nära. Jakob använder samma uttryck som vi lärde oss i Matteusevangeliet, det grekiska *parousia* för ankomst. Jesus talade om att Guds rike är nära, ja redan här och samma perspektiv kan vi ha på Hans återkomst. De första kristna väntade länge men tänkte om på så sätt att de såg Jesus komma genom evangeliets ord och sakramenten. Detta motsägs inte av den första betydelsen. Jakob säger detsamma som Jesus, se Mark 1:15 och 13:33.

V 9-12 Så kommer huvudtemat i det första delavsnittet, att inte klaga på varandra, v 9. Det motiveras med att Domaren står utanför dörren, jämför Matt 24:33. I v 10 och 11 uppmanas vi att tålmodigt uthärda lidanden och det motiveras med att profeterna, som är föredömen i GT, gjorde detta. De ägde en prioritet i sina liv som gjorde att de inte hade tid att klaga. De talade i Herrens namn. Just den bisatsen är viktig, eftersom tidigare fromma och Jesus själv talat i Herrens namn. Nu uppmanas också vi att göra detta. Jakob återkommer till tanken att vi representerar Herren här på jorden i v 14, där det heter att vi ska be i Herrens namn.

Den rättfärdige Job är det exempel som lyfts fram. Du vet väl hur Jobs lidande slutade? Du kan läsa om det i Job 42:10-16. Det evangelium som Gud skänkt oss är sådant i sig att vi aldrig mer behöver klaga eller svära eder, Jak 1:19, 26, 3:1-12. Vårt tal ska vara i enlighet med Sanningens ord, Ja ska vara ja och nej ska vara nej. Det budskapet har vi fått från Jesus, Matt 5:33-37.

Jakobsbrevet

Hur ska vi förhålla oss till varandra?

Joh 13:34 f Ni skall älska varandra (Joh 15:12, 17, 1 Joh 3:11, 23, 4:7, 11, 12, 2 Joh 1:5)

Apg 2:46 De höll måltid med varandra

Apg 4:15 De överlade med varandra

Rom 12:5 var för sig är vi varandras lemmar (Ef 4:25)

Rom 12:10 Var innerligt tillgivna varandra i broderlig kärlek

Rom 13:8 utom i kärlek till varandra

Rom 14:13 låt oss inte döma varandra

Rom 15:7 Ta därför emot varandra, såsom Kristus har tagit emot er

Rom 15:14 att ni också kan förmana (vägleda) varandra

Rom 16:6 Hälsa varandra med en helig kyss (1 Kor 16:20, 2 Kor 13:12, 1 Petr 5:14)

1 Kor 12:25 Gud har fogat samman kroppen ... att lemmarna ska ha samma omsorg om varandra

Gal 5:13 Tjåna varandra i kärlek

Gal 5:26 Låt oss inte utmana varandra och inte avundas varandra

Gal 6:2 Bår varandras bördor så uppfyller ni Kristi lag

Ef 4:2 Visa tålmod och ha fördrag med varandra (Kol 3:13)

Ef 4:32 Var goda och barmhärtiga mot varandra och förlåt varandra

Ef 5:19 tala till varandra med psalmer, hymner och andliga sånger (Kol 3:16)

Ef 5:21 underordna er varandra i Kristi fruktan

Kol 3:9 ljug inte för varandra

1 Tess 3:12 överflöda i kärleken till varandra

1 Tess 4:9 Gud har själv lärt er att älska varandra

1 Tess 4:18 Ge nu varandra tröst med dessa ord (5:11)

1 Tess 5:11 Uppmuntra därför varandra och uppbygg varandra (Hebr 3:13)

1 Tess 5:13 Håll frid med varandra

Hebr 10:24 Ge akt på varandra och uppmuntra varandra till kärlek och goda gärningar

Jak 4:11 Förtala inte varandra

Jak 5:9 Förtala inte varandra

Jak 5:16 Bekänn era synder för varandra

Jak 5:16 Be för varandra så att ni blir botade

1 Petr 1:22 Älska varandra uppriktigt som bröder

1 Petr 1:22 Älska varandra uthålligt av rent hjärta (4:8)

1 Petr 4:9 Var gästfria mot varandra

1 Petr 4:10 Tjåna varandra var och en med sin nådegåva

1 Petr 5:5 Klå er i ödmjukhet mot varandra

Jakobsbrevet

5:13-18 att be för varandra

Det kan först verka som vi här får ett helt nytt tema - om bön. Men i Jobs bok hör prövningar, sjukdom och bön nära samman. Kanske är det just i nöden vi lär oss att be?

V 13 ger sken av att vissa i församlingen har det svårt och andra är glada som om det fanns två grupper i gemenskapen. Men det är knappast meningen. Snarare pekar Jakob på två olika tillstånd, där det ena präglas av brist, sannolikt främst yttre brists, men också själslig nöd. Det andra tillståndet präglas av frid och glädje. Alla människor har del av båda tillstånden, men Jakob menar att när vi är nöd ska vi inte vara vid gott mod och lovsjunga Gud. Det var också allmänt bland de första kristna enligt Ps 50:15, 91:15, Apg 27:22, 25 eller 1 Petr 4:19 med flera.

När detta är sagt ger Jakob ett exempel på hur vi ska be för varandra. När någon är sjuk ... skall han kalla på församlingen äldste.

Församlingens äldste

Gamla Testamentet

I det gamla Israel syftade uttrycket *de äldste* på stamfurstar och huvudmän, 1 Kon 8:1ff. De var äldst, men i sak handlade det mer om en ställning jämförbar med romarnas senatorer eller arabernas shejker. 4 Mos 26 antyder att de äldste varit flera hundra. Tillsammans representerar de församlingen i sin helhet, 2 Mos 3:16 ff, 4 Mos 4:29.

Av dessa tog Moses ut 70 personer, 4 Mos 11:16, 24.

Efter att de intagit det utlovade landet och fördelat detta talas det om äldste i de olika städerna, 1 Sam 11:3, 16:4, 30:26 1Kon 21:8, 11. De fungerade som en riksdag som samverkade med kungen, 1 Sam 8:4 ff, 2 Sam 3:17 ff, 5:1ff.

Under fångenskapen utgjorde de folkets sammanhållande band Jer 29:1, Hes 14:1f, 20:1ff Jer 9:1. Efter fångenskapen får prästerna med sin översteprästs större politiskt inflytande och nu talas det om översteprästen, de äldste och prästerna. Dessa utgjorde Stora Rådet.

Skilj de äldstes stadgar (Mishna) från de äldste, Matt 15:2, Mark 7:3, 5

Nya Testamentet

Den kristna församlingen tog över den judiska organisationen. Paulus insatte äldste. Den kristna församlingen betraktades därmed som en enhet bestående av familjer med sina hushåll, celler. Frågan är om församlingen till en början överlappade den gamla organisationen eller i vilken utsträckning de konkurrerade med gemenskapen i synagogan. Helt klart finns här från början en inbyggd spänning.

I Apg 14:23, 15:2, 4, 6, 22, 23 och 16:4 talas om ”apostlarna och de äldste”.

Dessa äldste var alls ingen motsvarighet till våra kyrkofullmäktige, kyrkoråd eller frikyrkornas äldste, utan de var präster, 1 Petr 5:1 med funktion i gudstjänsten, 1 Tim 4:14 och undervisningen i församlingen 1 Tim 5:17 ff.

Jakobsbrevet

V 14-15 När någon är sjuk ... *skall* han kalla på församlingen äldste. Ordet ”ska” talar för att vi här närmast har att göra med en församlingsregel. Texten har en principiell prägel och de äldste nämns. Det finns ingenting som säger att dessa var medicinskt kunniga eller hade extra mycket tro. De var bara äldste, församlingsledare. I den Romersk-katolska kyrkan har detta ord snarast uppfattats som ett gudomligt påbud, en Guds ordning för sin församling.

Det är de äldstes handlingssätt som står i centrum, inte den sjukes tro. Den består i att han kallar till sig de äldste. Sedan nämner Jakob fem moment:

1. Bön i Jesu namn
2. Smörjandet med olja
3. Bön i tro ska rädda den sjuke
4. Herren ska göra honom frisk
5. Har han syndat ska han få förlåtelse

Jakob talar om bönen i v 13, 15, 16, 17 och 18 som något vanligt.

När de äldste bett ska de smörja med olja, något som bibeltolkare har förstått olika. Några hävdar att oljan med sin läkande och smärtstillande effekt tjänstgjorde som läkemedel, Jes 6:1, Luk 10:34. Andra, främst katolska exegeter, har hävdat att smörjandet med olja är en helig handling, ett sakrament, som framhäver Guds närvaro. Därför smordes också Israels överstepräst, 3 Mos 21:10, kung, 1 Sam 10:1 och profet Jes 61:1. Jesajatexten förstår kyrkan som en profetia om den kommande Messias. Messias betyder som bekant den Smorde. Det tredje sättet att förstå smörjandet är att ställa samman Mark 6:13 och Jak 5:14. Här talas inte direkt om oljans betydelse, men den utgör ett yttre hjälpmedel för bönen och tron. Det avgörande i vår text tycks vara att allt sker ”i Herrens namn”, på Herrens uppdrag och att han är närvarande i akten. Se vidare Mark 9:38, 16:15, Luk 9:49, 10:17, Apg 3:6, 16, 4:10 och 9:32. Oljan kunde också vara en symbol för glädje och högtid, Ps 23.5, 133:2 och Luk 7:45.

Baasland lyfter fram de tre parallella satserna i v 15 på följande sätt:

Bön i tro	skall rädda/bota (grekiska <i>sosei</i>)	den sjuke
Herren	skall göra frisk/stå upp (grekiska <i>egeirein</i> ⁵)	honom
(Herren)	skall förlåta	det han syndat.

Finns det en stegring i satserna rädda – göra frisk – förlåta, frågar Baasland, och konstaterar att det säkerligen är helheten som är viktig. Sjukdom och synd, helbräddagörelse och förlåtelse hör inte per automatik ihop, men versarna visar inte desto mindre på en helhetssyn. Se särskild kommentar i Matteuskommentaren.

Den tredje punkten anger att bönen ska bes i tro. Det finns inga tankar här som leder till magi, utan det är bönen i tro som är det viktiga, se även 1:6. Han syftar inte på den bedjandes tro eller den sjukes tro, utan tron på Herren. På den bön som föds ut tilliten och som lägger allt i Guds hand. Det är tydligt att Jakob menar att helandets krafter verkar genom detta handlingssätt.

⁵ FB översätter grekiska *egeirein* med ”resa upp”. Giertz skriver låta honom ”stå upp”. Ordet används även om uppståndelsen, vilket FB och Giertz antyder. Denna mer bildliga tolkning ligger emellertid inte närmast till hands. Möjligen kan vi förstå Jakobs ordval som att den sjuke kommer att bli frisk, förr eller senare.

Jakobsbrevet

Den fjärde punkten säger att Herren ska göra den sjuke frisk. Helandet ligger helt och hållet i Herrens hand. Se hur Petrus uttrycker sig i Apg 9:32 f. Vare sig Petrus eller Jakob ser detta som ett under som behöver förklaras. Detta handlingssätt är endast Guds sätt att förmedla helande.

Slutligen tillämpas detta även på syndernas förlåtelse. Det kan för en västerlänning närmast verka som ett antiklimax (eftersom den sjuke kanske inte blev helad eller därför att förlåtelsen inte syns), men tvärtom. I Bibelns miljö är syndernas förlåtelse mer dramatisk än helandet, Matt 9:1-6. Se också Jakob 3:2, 5:15, 16 och 19.

V 16 uppmuntrar alla kristna att bekänna sina synder för varandra. Detta är, menar jag, ännu en vers som pekar in i det lilla sammanhanget, hushållet eller cellen. Detta är ur religionshistoriskt perspektiv ett ovanligt fenomen. Det är de kristna som börjar med detta. Mönstret härstammar förmodligen från den bön Jesus lärde oss. ”Fader vår ... förlåt oss våra skulder, som vi förlåta dem oss skyldiga äro.” Se Matt 6:12 och 18:23-25.

I de ortodoxa kyrkorna bekänner man sina synder för varandra inför varje nattvardsgång. De menar att förlåtelsen jämställer människor. Seden att kristna ber för varandra, v 16, ska också förstås utifrån vänskapsförhållandet, som en följd av det dubbla kärleksbudet eller som en välsignelseakt. De som bekänner och ber för varandra blir läkta, helade och botade, enligt v 16b.

Detta sista uttryck ”mäktig och verksam är en rättfärdig mans bön” leder något överraskande över tanken till Elia. Han betraktas som ett mäktigt skyddshelgon, men Jakob talar om honom som om vore han en vanlig människa. Jakob nämner inget om kampen med Baalsprofeterna eller om konflikten med kung Ahab. I stället talas om hur han bad i tre år.

Poängen är den att upprepad bön är verkningskraftig. Det kan ta tre år, men himlens krafter sätts i rörelse *och svaret kommer*. Därmed har Jakob knutit an till det tidigare avsnittet om jordbrukaren som *vet* och som *väntar tålmodigt*.

5:19-20 att leda varandra rätt

Jakobsbrevet har fått en högtidlig utformning, ändå kan avslutningen framstå som abrupt. Avslutningen har utsatts för ständig kritik.

Uppmaningen låter oss förstå att det finns de som faktiskt har kommit bort från den sanning som omtalades i 1:18, det vill säga evangelium. När något sådant händer ska församlingen ställa upp på samma sätt som när någon blir sjuk.

Det grekiska ordet för att återföra, föra tillbaka är *epistrepsas*, en term som används om omvändelsen. Jakob stryker under att det finns förlåtelse, möjlighet att komma tillbaka. Den som hjälper någon med detta räddar denne från döden. Det betyder att Jakob förutsätter en dubbel utgång, det vill säga att människor kan gå evigt förlorade. Kom ihåg tankegången om det goda och det onda livssammanhanget.

Omvändelsen leder också till syndernas förlåtelse. När det på hebreiskt vis står många synder betyder det alla synder.

Jakobsbrevet

Avslutningen kan tyckas abrupt men går att förstå som en sammanfattning av brevet. Tydligast är sambandet med avsnittet innan. Såsom vi vill agera och hjälpa den sjuke, ska vi göra med den som kommit bort.

Jakob tänker inte individualistisk. Vi tillhör en och samma kropp. Om vi vill leva i gemenskap med Gud måste vi därför leva i gemenskap med varandra, särskilt med de fattiga, sjuka och avfallna. Det gäller att inte avvika från denna väg, utan vara uthållig och visa tålamod. Jakob har avslutat brevet såsom Jesus avslutade Bergspredikan när han talade om den smala och den breda vägen, Matt 7:13 ff.

Jakobsbrevet

Jakobsbrevets texter ordnade efter den svenska evangelieboken

Kyrkodag	I årg	II årg	III årg
2 i Advent		5:7-11	
4 ef Trett		5:13-16	
Askonsdagen	2:14-17		
1 i Fastan		1:12-15	
11 ef Tref			1:22-25
18 ef Tref		2:8-13	
21 ef Tref		2:1-18	

Innehåll i CD-rom skivorna

1. Inledning Jakob, Herrens broder
2. Inledning Jakobsbrevet
3. 1:1-5
4. 1:6-15
5. 1:16-19
6. 1:20-25
7. 1:26-2:4
8. 2:5-13
9. 2:14-25
10. 3:1-2
11. 3:3-8 om arvssynden
12. 3:9-12
13. 3:13-18
14. 4:1-6 om bönen
15. 4:7-10
16. 4:11-5:6
17. 5:7-11
18. 5:12-16
19. 5:16-20

Jakobsbrevet

Referenslista

Andersson, Greger – Bengtsson, Claes. *Bibelintrö – en guide till Gamla och Nya testamentet*, Finland: Libris 2003

Baasland, Ernst. *Jakobsbrevet*, Kommentaren ingår i serien Kommentarer till Nya Testamentet, Uddevalla: EFS-förlaget 1992.

Bibeln, Bo Giertz och Svenska Bibelsällskapet, Norge: Verbum och Pro Caritate 1989

Bibeln, *Den svenska folkbibeln 98*, Malmö: Stiftelsen Svenska Folkbibeln 1998

Brosend II, William F. *James and Jude, The New Cambridge Bible Commentary*, U.S.A: Cambridge University Press 2004.

De apostoliska fäderna, Stockholm: SKDB 1967.

Didache, återfinns i *De apostoliska fäderna*, Stockholm: SKDB 1967.

Eusebius. *Kyrkohistoria*, Skellefteå: Artos bokförlag 1995.

Fjellstedt, Peter. *Bibeln med förklaringar, band III*, Stockholm: Beijers Bokförlagsaktiebolag 1910.

Gerhardsson, Birger. *En bok om Nya Testamentet*, Kristianstad: Gleerup 1999.

Illustrerat Bibellexikon, del 1-3, red Odeberg, H och Gilbrant, T, Oslo: Illustrerat Bibellexikon A/S 1967.

Jellinek, Johannes. *Ordet och orterna*, Stockholm: SKDB 1967.

Novum Testamentum Graece, upplaga Nestle-Aland, England, United Bible Societies 1971

Schanks, H – Witherington III, B. *The brother of Jesus – The Dramatic Story & Meaning of the First Archaeological Link to Jesus & His Family*, Cornwall, England: Continuum 2003

Sprachlicher Schlüssel zum Griechischen Neuen Testament, Germany, Brunnen-Verlag 1970.

Stern, David H. *Jewish New Testament Commentary*, U.S.A: Jewish New Testament Publications 1996.

Tenney, Merrill C. *Nya Testamentet talar, vol 1*, Falun: Dagen-huset 1990